

SPOLNO NADLEGOVANJE IN NADLEGOVANJE ZARADI SPOLA

DRUŽBENO KONSTRUIRANI ZAVIRALCI IN POSPEŠEVALCI

SONJA ROBNIK

Vsebina

I.	Uvod	3
II.	Neenakost spolov – kaj ima opraviti s spolnim in nadlegovanjem zaradi spola?	4
III.	Spolni stereotipi, seksizem, sovražni govor in mizoginija	5
1.	Spolni stereotipi	5
2.	Sovražni govor, mizoginija in seksizem	7
IV.	Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola	12
	Žrtve.....	15
	Posledice spolnega in nadlegovanja zaradi spola.....	15
V.	Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola v pomembnejših mednarodnih, EU in domačih dokumentih	16
1.	Organizacija združenih narodov	16
2.	Svet Evrope.....	18
3.	Evropska unija	18
4.	Slovenija	19
VI.	Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola v evropskih delovnih okoljih	21
VII.	Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola v slovenskih delovnih okoljih	21
1.	O raziskavi.....	21
2.	Prisotnost stereotipov o žrtvah ženskega spola	25
3.	Prisotnost stereotipov o žrtvah moškega spola	27
4.	Mnenja o prisotnosti spolnega nadlegovanja	28
5.	Doživljanje spolnega nadlegovanja	29
6.	Spolno nadlegovanje na delovnem mestu	30
7.	Delovna okolja, socialna mreža	38
VIII.	Zaključek.....	40
IX.	Zakonodaja:	42
X.	Bibliografija.....	43

I. Uvod

Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola nista nova pojava – prve zapise o spolnem nadlegovanju zasledimo že v času industrijske revolucije, ko ženske množično vstopijo na trg dela (po dostopnih podatkih je pojav prvič zabeležen v 1840–50-ih v neki britanski predilnici, kjer se je delovodja nedostojno vedel do delavk, lokalna skupnost pa je delodajalcu naložila sprejem zaščitnih ukrepov (Foote in Goodman-Delahunty 2005). Pojav je univerzalen – obstaja v vseh družbah in dogaja se ženskam ne glede na njihovo starost, izobrazbo, položaj v organizaciji, etnično poreklo itd. Žrtve spolnega nadlegovanja so, seveda, tudi moški – a, kakor kažejo raziskave, so pojavu mnogo pogosteje izpostavljene ženske, najpogostejši storilci – tako spolnega nadlegovanja žensk kot moških – pa so moški. Kakor tudi ostale oblike nasilja in diskriminacije, sta tudi ta dva pojava povezana z zlorabo moči.

Termin spolno nadlegovanje je sredi 1970-ih let skovala profesorica na michiganski pravni fakulteti (University of Michigan Law School), Catherine A. MacKinnon. Opredelila ga je v povezavi z močjo moške heteroseksualnosti kot neželjeno vsiljevanje spolnih zahtev v kontekstu odnosa neenake moči¹. Neenaka moč v smislu moško dominantne družbe je ključni element praktično vseh opredelitev spolnega in nadlegovanja zaradi spola. Čeprav sta pojava razširjena in se pojavljata od vstopa žensk na trg dela, pa stopnja družbene pozornosti niha. V Sloveniji opažamo, da jima je na trgu dela, odkar smo leta 2007 v zakonodajo vnesli tudi prepoved trpinčenja, v delovnih okoljih namenjene manj pozornosti kot pred tem. Takšna nihanja so opazna tudi drugje po svetu, ponekod sta vprašanji zreducirani zgolj na pravni vidik (npr. v ZDA)², ne pa tudi na družbeni in organizacijske kontekste, v katerih nastajata in obstajata.

V Sloveniji smo prepoved spolnega nadlegovanja v delovno zakonodajo vnesli leta 2003 in jo nadgradili leta 2007 z definicijo, skladno z EU direktivami (ločili smo spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola), ter z večjo obvezo delodajalcev za zagotavljanje delovnega okolja, v katerem je varovano dostojanstvo delavk in delavcev. Oba pojava – ne le v delovnem, ampak v kateremkoli okolju – prepoveduje tudi splošna nediskriminacijska zakonodaja (leta 2004 sprejeti Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, ki ga je leta 2016 nadomestil Zakon o varstvu pred diskriminacijo).

V Zakonu o delovnih razmerjih je spolno nadlegovanje prepovedano od leta 2003. Definicija se je spremenila leta 2007 in sledi EU direktivam.

Spolno in nadlegovanje zaradi spola nista izolirana pojava – pojavljata se v družbenem in organizacijskem kontekstu, ki obe vrsti nadlegovanj ne le omogočata, ampak pogosto s svojo pasivnostjo prispevata k njunemu razmahu. Okolje, v katerem uspevata, je okolje, v katerem obstajajo številni spolni stereotipi in seksizem, enakost spolov pa še ni dosežena. Ni nujno, da so stereotipi in seksizem vidni na prvi pogled, lahko so tako spretno vtikani v družbene in organizacijske prakse, da se o njih ne sprašujemo, ampak jih dojemamo kot samoumevne in nespremenljive. V resnici bi morali biti nesprejemljivi in razumljeni kot škodljivi. In to ne glede na okolje, v katerem se pojavljajo. Kot bi morala biti kot nesprejemljiva in škodljiva razumljena tudi spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola, in to ne glede na organizacijski položaj storilcev in žrtev. Šele takrat bomo lahko govorili o ničelni strpnosti do teh dveh oblik nasilja ter o učinkovitem preprečevanju in obravnavanju primerov.

---

¹ (Hearn in Parkin 2005)

² (Baker 2005)

II. Neenakost spolov – kaj ima opraviti s spolnim in nadlegovanjem zaradi spola?

Enakost spolov pomeni, da so ženske in moški enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj.

Zakon o enakih možnostih žensk in moških, 4. člen

Kakor so ugotovile že prve raziskovalke pojava³, sta spolno in nadlegovanje zaradi spola povezana s patriarhalno družbeno ureditvijo in na moškosrediščnim družbenim redom. Dokler ne bomo odpravili diskriminacije zaradi spola in vzpostavili družb, v katerih bo dosežena enakost spolov, teh dveh vrst nadlegovanja ne bomo odpravili. In obratno, dokler ne bomo odpravili obeh vrst nadlegovanja, tudi enakost spolov ne bo udejanjena. V nobeni državi tudi v letu 2020 še nismo dosegli enakosti žensk in moških. Pri tem, seveda, ne mislimo njihove istosti, ampak to, kar je v opredelitvi zapisal Evropski inštitut za enakost spolov⁴ namreč, da pravice, odgovornosti in možnosti žensk in moških ne bodo odvisne od tega, ali se rodijo kot ženske ali kot moški. Enakost na trgu dela je ena pomembnih komponent različnih indeksov, ki merijo stopnjo (ne)enakosti žensk in moških – horizontalna segregacija (koncentracija žensk v skrbstvenih, vzgojno-izobraževalnih in storitvenih poklicih ter moških v tehničnih in informacijsko-komunikacijskih), vertikalna segregacija (nadzastopanost moških na mestih odločanja), sama dostopnost trga dela (v smislu, da so mlade ženske zaradi potencialnega materinstva dojete kot bolj tvegana delovna sila) ter kakovost delovnih mest (v smislu možnosti usklajevanja zasebnega in poklicnega življenja ter varovanja dostojanstva na delovnem mestu) so le nekateri vidiki, po katerih lahko merimo stopnjo enakih možnosti, ki jih imajo ženske in moški v svetu dela.

Zlasti v zadnjih desetletjih je sicer viden znaten napredek na področju enakosti spolov, a je počasen kljub dejstvu, da ima od enakosti spolov koristi vsa družba ter da je enakost spolov ena temeljnih sestavin vsake demokratične ureditve. Evropski inštitut za enakost spolov ugotavlja, da bi se celo v državah z visoko stopnjo enakosti spolov, kamor sodi tudi Slovenija, BDP do leta 2050 povečal za 4 %, če bi dosegle enakost žensk in moških⁵. Koristi pa, seveda, niso zgolj ekonomske, ampak se odražajo na številnih drugih področjih – tako v zasebni sferi (pravičnejša delitev dela in večja vključenost moških v družinsko življenje) kot tudi v javnem življenju (uravnotežena zastopanost žensk in moških na mestih odločanja prinaša odločitve, ki bolje upoštevajo potrebe vseh skupin prebivalstva, izbira smeri izobraževanja glede na dejanske talente in ne glede na družbena pričakovanja prinaša večji prispevek k družbenemu razvoju itd.)

Kako ti vidiki vplivajo na pojav spolnega nadlegovanja? Odgovor je: zelo. Kažejo se v zelo širokem spektru razmišljanj in vedenj, ki nakopičene ustvarjajo delovno okolje, v katerem se razraščata obe vrsti nadlegovanja. Takšno delovno okolje je neprijazno, celo krivično in sovražno do žensk. Raziskave npr. kažejo, da meritokracija v praksi ne živi, ampak ocenjevanje zaposlenih namesto na njihovih dejanskih dosežkih, temelji na spolnih stereotipih – zaradi njih moški dobivajo boljše ocene in lažje plezajo po karierni lestvici. Zlasti v sektorjih, kjer so ženske izrazito podzastopane, npr. znanost, strojništvo, tehnologija, matematika, računalništvo, umetna inteligenca, je stopnja usipa visoka.

³ Npr. Lin Farley 1978, Catherine MacKinnon 1979, B. A. Gutek in B. Morasch 1982 (Done 2005)

⁴ (Evropski inštitut za enakost spolov 2020)

⁵ (European Institute for Gender Equality 2018)

Razlog: neprijazna delovna okolja, ženske čutijo podcenjujoč odnos vodstva in se čutijo pozabljene pri napredovanjih (v ZDA po desetih letih 40 % žensk v primerjavi s 17 % moških zapusti tehnološka podjetja)⁶. Enako velja za delovna okolja, ki so (bila) tradicionalno moška (npr. vojska, policija) – že zgodnje raziskave pojava in teoretskih konceptov vzrokov zanj kažejo, da se tam spolno nadlegovanje pogosto uporablja kot sredstvo, da se manj zastopanemu spolu (ženskam) pokaže, da v to okolje ne sodijo⁷. V nasprotju s stereotipnimi pričakovanji pa je bolj ali manj odkrit seksizem prisoten tudi v žensko prevladujočih delovnih okoljih in je povezan s pojavom nasilja na delovnem mestu⁸. Zato je nujno, da pojavov spolnega in nadlegovanja zaradi spola ne obravnavamo zgolj kot organizacijskih anomalij, ampak je nujno preučiti tudi družbene strukture, ki omogočajo pojav, obstoj in razrast dejavnikov tveganja za nastanek obeh vrst nadlegovanja. V prvi vrsti so to spolni stereotipi, seksizem, mizoginija in sovražni govor, v širšem smislu pa tudi dejansko uresničevanje načela enakosti spolov v posamezni družbi.

III. Spolni stereotipi, seksizem, sovražni govor in mizoginija

1. Spolni stereotipi

Spolni stereotipi so vnaprejšnje predstave, po katerih so ženskam in moškim arbitrarno pripisane lastnosti in vloge, ki jih določa in omejuje njihov spol.

Spolni stereotipi lahko omejujejo tako razvoj naravnih talentov in sposobnosti deklet in fantov, žensk in moških kot njihove izobraževalne in poklicne izkušnje in življenjske priložnosti nasploh. Stereotipi o ženskah so posledica in hkrati vzrok globoko zakoreninjenih stališč, vrednot, norm in predsodkov o ženskah. Uporabljajo se za upravičevanje in ohranjanje zgodovinskih razmerij premoči moških nad ženskami in kot seksistična stališča, ki zavirajo napredovanje žensk.

Evropski inštitut za enakost spolov, Glossary & Thesaurus

Spolni stereotipi so ena ključnih ovir za doseganje enakosti spolov. Najdemo jih na vseh področjih, od družine, vrtca, šole, delovnega okolja, športa, hobijev, medijev, kulture ... Velikokrat so tako vpeti v naše življenje in delo, da jih niti opazimo ne več, ali pa jih dojemamo kot samoumevne in dokončne. Čeprav jih ljudje na nek način potrebujemo, da si lažje naredimo strukturo marsikdaj kaotičnega sveta, pa se je vseeno nujno zavedati njihove škodljivosti. Ta se kaže zlasti takrat, ko zaradi stereotipnih predstav, kaj bi morali početi kot ženska in kaj kot moški, v prepričanju, da se moramo ukloniti tovrstnim pričakovanjem, ne izrabimo svojega izobrazbenega, delovnega ali ustvarjalnega potenciala.

Poglobljen pregled pojavnosti spolnih stereotipov bi zahteval posebno knjigo – v tej publikaciji želimo zgolj opozoriti na nekatere pojavne oblike, ki lahko zelo vplivajo na odnos družbe do žensk (in moških). Čeprav se s spolnimi stereotipi srečamo že

- **ob rojstvu** (roza in modre voščilnice za naraščaj, roza in modra oblačila)

⁶ (Perez 2019)

⁷ (npr. M. S. Stockdale 2004, K. M. Frankie 1997, A. Barak 1995 – vse v Foote & Goodman-Delahunty, 2005).

⁸ (Robnik 2013)

- in nas **spremljajo skozi celo otroštvo** (v pravljicah kar mrgoli nemočnih princesk, ki čakajo princa na belem konju, groznih mačeh in neodločnih očetov, potem so tu še roza in modra kolesa, kuharske knjige za male princeske in kuharske knjige za fante, čokoladna jajčka za punčke in tista za fante, kocke za ene in za druge, spletne trgovine, v katerih se morate na določeni stopnji nakupa odločiti, ali kupujete igračo za deklico (možen nabor obsega plastične punčke in opremo za nego dojenčkov, mini kuhinje in gospodinjske pripomočke) ali dečka (kjer najdete pomanjšane različice orodja, igrače, ki spodbujajo finomotoriko, logično mišljenje in gibalni razvoj), šolski učbeniki, v katerih v matematični nalogi mama in hči kuhata kosilo, oče in sin pa lovita ribe in še in še in še),
- se **nadaljujejo v mladostništvo** (ko dekleta nemalokrat od okolice dobijo sporočilo, da avtomehanični poklici res niso zanje, da jim tudi poklici s področja strojništva in inženirstva ter računalništva niso pisani na kožo, fantom pa okolica in družba sporočata, da zanje niso vzgojiteljski poklici, socialno delo, zdravstvena nega, frizerstvo ...)
- **in odraslo dobo** (ko pogosto izberemo spolno tradicionalen poklic, ko ženske opravijo več neplačanega skrbstvenega in gospodinjskega dela, ko so moški v delovnem okolju dojeti kot tisti, ki nimajo skrbstvenih obveznosti in lahko ves čas posvetijo karieri ...),

pa se jim le malokdaj zoperstavimo. Praviloma jih sprejemamo kot samoumevne, kot nekaj, kar tako pač je, kot nekaj, kar je pravilno, ker ljudje tako ravnamo od nekdanj. Spolni stereotipi so močno zakoreninjeni in trdovratni, saj njihovo spreminjanje zahteva prevetritev našega ustaljenega načina razmišljanja ter delovanja. To pa ni vedno lahko – pa vendar smo veliko naredili že, če se zavedamo njihovega obstoja in jih s svojim delovanjem ne poglobljamo.

Spolna pristranskost so dejanja ali miselnost, iz katerih so razvidni predsodki, ki temeljijo na spolno pristranskem prepričanju, da ženske niso enake moškim glede pravic in dostojanstva⁹. Zadnje poročilo Programa Združenih narodov za razvoj¹⁰ za Slovenijo navaja, da ima 54 % žensk in 66 % moških vsaj en predsodek do žensk, 22 % žensk in 36 % moških vsaj dva in 46 % žensk ter 34 % moških nobenega. Rezultati sicer kažejo, da smo manj spolno stereotipni od povprečja sodelujočih držav, a bolj stereotipni kakor npr. na Švedskem, kjer je brez spolnih stereotipov 72 % žensk in 68 % moških.

Spolni stereotipi so torej prisotni v vseh obdobjih življenja in na vseh področjih. Vplivajo tudi na pojav spolnega in nadlegovanja zaradi spola – še zlasti so škodljivi tisti, ki se pojavljajo v medijih in soustvarjajo odnos družbe do žensk. Če so bile starejše generacije spolnim stereotipom kot otroci izpostavljene v pravljicah, pa se današnje generacije otrok z njimi srečujejo tudi v svetu videoiger in družabnih omrežij. Zato v nadaljevanju posebno pozornost namenjamo pojavu spolnih stereotipov, seksizma, ženskosovražnosti in sovražnega govora na teh področjih.

⁹ (Evropski inštitut za enakost spolov 2020)

¹⁰ Raziskava je merila prisotnost spolnih stereotipov s pomočjo izražanja stopnje strinjanja s trditvami na štirih področjih: politika ('Moški so boljši politični vodje kakor ženske' in 'Ženske imajo enake pravice kakor moški'), izobraževanje ('Univerza je bolj pomembna za moške kakor za ženske'), gospodarstva ('Moški bi morali imeti večjo pravico do službe kakor ženske' in 'Moški so boljši direktorji kakor ženske') ter telesne integritete ('zagovarjanje intimno-partnerskega nasilja' in 'zagovarjanje reproduktivnih pravic'). Vse dimenzije skupaj sestavljajo indeks družbenih norm. (United Nations Development Programme 2020)

2. Sovražni govor, mizoginija in seksizem

Raziskave¹¹ so že dokazale povezanost seksističnega vedenja in sprejemljivosti intimnopartnerskega nasilja – takšna je npr. raziskava, opravljena na vzorcu 72.730 sodelujočih iz 51 držav, ki je pokazala, da sta tako seksizem kot sprejemljivost splošnega nasilja v socialnih odnosih pozitivno povezana s sprejemljivostjo intimnopartnerskega nasilja ter da so najvišje stopnje sprejemljivosti tovrstnega nasilja izražali tisti seksistični posamezniki, ki izražajo tudi pozitiven odnos do uporabe nasilja v socialnih odnosih. Druge raziskave¹² so pokazale, da so sovražno seksistična prepričanja povezana z izvajanjem spletnega nasilja nad partnerico.

Do podobnih ugotovitev so prišle tudi številne druge študije,¹³ ki so preučevale povezanost med seksizmom in različnimi oblikami nasilja nad ženskami:

- kulture, ki sprejemajo stereotipna prepričanja ali mite o ženskah, so nagnjene k upravičevanju moškega nasilja kot izražanja moči, nadzora in zatiranja (Burt, 1980),
- ugotovljena je bila povezava med tem, da nekdo verjame v mite o posilstvu, in da verjame v mite o spolnem nadlegovanju (Cortina in Magley, 2008; Begany in Milburn, 2002; Cowan, 2000),
- moški, ki so bolj strpni do spolnega nadlegovanja žensk, bolj verjetno verjamejo, da so odnosi med ženskami in moškimi po naravi sovražni, in bolj verjetno sprejemajo mite o posilstvu (Reilly et al., 1992),
- moški in ženske, ki se prilagodijo tradicionalnim mitom in sprejemajo sovražnost do žensk, bodo za nastalo nasilje verjetno krivili žrtev (Cowan, 2000),
- tisti, ki danes izražajo seksizem, bolj verjetno podpirajo tradicionalne spolne vloge in jim manjka vedenj, ki podpirajo enakost (Swim et al., 1995),
- sovražni seksizem vpliva na verjetnost, da bo moški spolno nadlegoval žensko (Begany in Millburn, 2002).

Kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali katerikoli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev, se kaznuje z zaporom do dveh let.

Kazenski zakonik, 297. člen

Evropska komisija je leta 2016 skupaj s Facebookom, Microsoftom, Twitterjem in Youtubom pripravila kodeks obnašanja zoper nezakonit spletni sovražni govor, leta 2018 so se pridružili še Instagram, Google+, Snapchat in Dailymotion, leta 2019 še Jeuxvideo.com. Evalvacija je pokazala, da podjetja v 24-ih urah od prijave pregledajo 89 % pritožb (2016 40 %), odstranijo pa povprečno 72 % prijavljenih vsebin. A kodeks se osredinja zgolj na rasizem in ksenofobijo, ne pa tudi na ostale osebne okoliščine¹⁴.

¹¹ (Herrero, Rodriguez in Torres 2016)

¹² (Martinez-Pecino in Duran 2016)

¹³ Vse v (Russel in Oswald 2015)

¹⁴ Kodeks ravnanja za odpravo nezakonitega sovražnega govora na spletu

Mizoginija (iz grščine mîsos - mržnja, sovraštvo + gyné - ženska) je sovraštvo, odpor oziroma nenaklonjenost do žensk ali njihovo zaničevanje.

Mizoginija oziroma ženskoversošnost se v številnih pojavnih oblikah kaže tako v realnem življenju kot tudi na spletu. Kaže se lahko kot diskriminacija zaradi spola, omalovaževanje, intimno-partnersko nasilje, spolno nadlegovanje na delovnem mestu, objektivizacija žensk, seksizem, spletno spolno nasilje ... Za tiste, ki na spletu izražajo ženskoversošna stališča, je molk opazovalk in opazovalcev znak, da z njihovim obnašanjem ni nič narobe – nenazadnje, če njihovo obnašanje opazi ali se nanj odzove samo žrtev, v resnici ne morejo početi nič tako zelo napačnega¹⁵.

V tem priporočilu je seksizem:

vsako dejanje, gesta, vizualni prikaz, izgovorjeno ali zapisano besedilo, ravnanje ali vedenje na podlagi predstave, da je oseba ali skupina oseb manjvredna zaradi spola, ki se pojavi v javnem ali zasebnem prostoru, na spletu ali zunaj njega (online ali offline), z namenom ali učinkom:

- kršenja prirojenega dostojanstva ali pravic osebe ali skupine oseb, ali*
- fizične, spolne, psihološke ali družbenogospodarske škode ali trpljenja osebe ali skupine oseb, ali*
- ustvarjanja zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja, ali*
- ustvarjanja ovire za avtonomnost in popolno uresničevanje človekovih pravic neke osebe ali skupine oseb, ali*
- ohranjanja in krepitev spolnih stereotipov.*

Priporočilo CM/Rec(2019)1 Odbora ministrov Sveta Evrope, Preprečevanje seksizma in boj proti njemu

Obstajata dve glavni vrsti seksizma, tako imenovani dobrohotni (benevolentni) in sovražni. Sovražni seksizem se uporablja za podporo večji strukturni moči moških v družbi in za zadržanje žensk na podrejenih položajih - gre za negativna, predsodkov polna, prepričanja o ženskah, vključno s prepričanjem, da so ženske moškimi podrejene, vendar želijo moškimi odvzeti moč; dobrohotni seksizem ima za posledico 'sistem nagrad in kazni, ki ženske motivirajo, da ostajajo znotraj konvencionalnih družbenih vlog'¹⁶.

Seksizem, ženskoversošnost in mizoginija so pogosto prisotni tudi v virtualnem svetu. Seveda pa ne obstajajo sami po sebi, ampak so podaljšek teh pojavov v realnem življenju. Kakor ugotavljajo številne raziskovalke in raziskovalci (npr. (Poland 2016)), se ljudje na spletu obnašajo bolj sproščeno, kakor bi to počeli v živo, pogosteje tudi izražajo skrajna stališča – ta pa kljub vsemu odražajo njihova dejanska prepričanja. Posledice spletnega sovražnega govora so psihološke, ne samo za žrtve, ampak tudi za ostale bralke in bralce¹⁷. Evropski inštitut za enakost spolov je npr. ugotovil, da so zaradi izpostavljenosti spletnemu sovražnemu govoru (klevetanju, žaljenju, grožnjam ali napadanju osebe zaradi njenega spola in drugih značilnosti) dekleta in ženske lahko prikrajšane za širši javni prostor, ki

¹⁵ (Poland 2016)

¹⁶ (Glick in Fiske 2001)

¹⁷ (Frenda, in drugi 2019)

ga dobijo z internetno povezavo – da se torej izogibajo spletnim prostorom iz strahu, da bodo žrtve spletnega nasilja¹⁸. Podobno ugotavljajo tudi druge avtorice – in sicer, da spletna mizoginija in spletno nasilje nad ženskami predstavljajo pomembno oviro za enako udeležbo žensk v javnem in političnem življenju ter vplivajo na pravico žensk, da svobodno izražajo svoje mnenje. Spletno okolje je še posebej sovražno do žensk, ki si upajo deliti svoje mnenje in se zoperstaviti mnenju množice. Tako splet postaja prostor povečane sovražnosti, zato do tistih, ki zagovarjajo pravice žensk¹⁹.

Tehnologija je sredstvo s katerim in skozi katerega se manifestira mizoginija²⁰. **Memi**²¹ so popularno humorno sredstvo (pri čemer je potrebno opozoriti na nujnost kritičnega pogleda, ali je res smešno vse, kar je smešno?!) Ženske, odnos med ženskami in moškimi, feminizem, enakost spolov ipd. so pogoste tarče tovrstnih prikazovanj. Analiza pojavnosti spletnega seksizma²² v memih (zapisanih v angleškem jeziku) je pokazala, da jih lahko razdelimo na nekaj kategorij, v katerih se odraža seksizem: videz (seksi, lepa, debela, naličena, teža), heteroseksualnost kot osnova za hegemonsko moškost (ženske prikazane kot spolno pasivne, moški kot tisti, ki 'jemljejo'), tehnološka pismenost (ženske kot naivne, moški kot tehnološko privilegirani), provokativni humor na teme kontracepcije, nosečnosti in splava, Mars/Venera humor (ženske prikazane kot čustveno nestabilne, neracionalne, neodločne, moški kot racionalni, poznavalci in legitimni uporabniki spletnega prostora), demonizacija žensk (sovražijo druga drugo, kar se odraža v ženskih karakterjih, ki so ljubosumni, maščevalni, potencialno ogrožajoči), splošni seksistični humor (neumna blondinka, nergajoča tašča ...), umeščanje žensk na 'njihovo' mesto (kuhinja, neprimernost vodstvenih položajev v organizacijah za ženske) ...

Druga študija²³ je preučevala seksizem na družabnem omrežju **Twitter**, kjer se pojavljajo ključniki kot npr. #GetBackInTheKitchen (vrni se v kuhinjo), #LiesToldByFemales (laži, ki jih izrekajo ženske), #IHateFemalesWho (sovražim ženske, ki), #RulesForGirls (pravila za dekleta), #MyGirlfriendNotAllowedTo (mojemu dekletu ni dovoljeno), #ThatsWhatSlutsDo (to počnejo lahkoživke), #ItsNotRapelf (ni posilstvo, če). Ugotovljeno je bilo, da so anonimni sodelujoči izražali statistično značilno več seksističnih vedenj kakor tisti, ki niso bili anonimni; da so sodelujoči, ki so sami pisali seksistične čivke, izražali statistično značilno več seksističnih vedenj kakor tisti, ki so jih preposlali; ter da so tisti sodelujoči, ki so pisali seksistične čivke, tudi ocenjevali kandidatke kot manj usposobljene (oceniti so morali dve kandidatki in dva kandidata za službo). S pomočjo umetne inteligence so v neki drugi raziskavi²⁴ razvili metodo za analizo čivkov v angleškem jeziku z vidika zaznave mizoginije in sovražnega govora. Ugotovili so, da so seksistični čivki bolj usmerjeni na ženske kot moške, da splošna seksistična prepričanja skrivajo sovražnost in mizogina vedenja – tak primer so npr. seksistične šale, ki lahko prispevajo k normalizaciji seksizma in mizoginije, čeprav v resnici prizadenejo žrtve.

Tako imenovana **fantovska spletna kultura** (angl. *lad culture*) je redke predmet preučevanja. Izjema je študija, ki je preučevala, kako se odraža v dveh platformah UniLad²⁵ in The Lad Bible²⁶. Fantovska

---

¹⁸ (Evropski inštitut za enakost spolov 2017)

¹⁹ (Barker in Jurasz 2019)

²⁰ (Drakett, in drugi 2018)

²¹ Slika, video, tekst ... običajno humorne narave, ki se (predelan) bliskovito širi po spletu.

²² (Drakett, in drugi 2018)

²³ (Fox, Cruz in Young Lee 2015)

²⁴ (Frenda, in drugi 2019)

²⁵ UniLad je bil ustanovljen leta 2010; 2012 preneha delovati zaradi kritik članka, ki je pisal: »85 % primerov posilstva je neprijavljenih. To se zdi kot precej dobra verjetnost,« in zaključil: »UniLad ne dopušča posilstva, če prej ne rečeš 'presenečenje!'« 2014 začne pod novo znamko ponovno delovati. (Vir: https://www.huffingtonpost.co.uk/2012/01/31/unilad-magazine-forced-to-pull-surprise-rape-article-after-twitter-backlash_n_1244173.html)

²⁶ The Lad Culture se pomovira kot »ena največjih skupnosti za fante med 16. in 30. letom na svetu«. Obe platformi se močno osredinjata na video vsebine, soobstajata pa tudi na Facebooku, Twitterju, Snapchatu, Instagramu in Youtubu. Leta 2017 sta imeli vsaka po 3,1 milijarde ogledov.

kultura je povezana s seksizmom in mizoginijo v univerzitetnih kampusih²⁷. V Združenem kraljestvu je močno povezana z univerzami in moško prevladujočimi homosocialnimi kulturami pijančevanja in športa, ki kot način šaljivega pogovora promovirajo seksizem in mizoginijo. Omenjeni spletni platformi delujeta tako, da objavljata več splošno humornih in zanimivih zgodb, da bi razširili svoje občinstvo izven meja univerzitetne, heteroseksualne, moške publike. Čeprav so zgodbe nenapadalne, pa sta obe platformi odpovedali pri upravljanju komentarjev²⁸ tipa: »Vse, kar objaviš, se konča z jamranjem. Odjebi na tamponsko biblijo« ali »prvo vprašanje je kaj vse te ženske ki tukaj pišejo komentarje delajo ven iz kuhinje, preplete kuzle«. V nekem drugem primeru komentarka pod vprašaj postavi smešnost nekega objavljenega videa. Odzivi na njen komentar: »Kako neumen komentar! Ženska je mejno retardirana! 100 % vam jamčim, da je feministka in skrajno levičarska borka! Prosim, zapusti planet zemljo«. Namen takšnih komentarjev je popolnoma utišati kakršenkoli feministični diskurz, pa čeprav feminizem ni nikjer niti omenjen (edini komentar je bil, da vsebina videa ni smešna). Gre za simbolno nasilje, ki skuša nadzirati in preiskovati tiste, ki obiskujejo te strani, z vzpostavljanjem jasne ločnice med 'mi' in 'oni'. Poleg utišanja tistih, ki pod vprašaj postavijo smešnost videa, se na drugi strani razvije aplavz splošnim, potencialno ironičnim seksističnim izjavam: »Mislim, da počne samo tisto, kar počne večina žensk: nasprotno od tistega, kar bi morala početi.« Komentar je dobil 601 všeček v 12-ih urah in izzval komentarje kot: »Nekaj mi pravi, da boš dobil veliko sporočil, ko feminacistka vidi ta komentar.«²⁹

Še en primer platforme, kjer je gojišče seksizma, mizoginije in sovražnega govora, je Reddit³⁰. Ta platforma vsebuje funkcionalnosti in algoritme, ki povzročajo, da so seksistične, mizogine in antifeministične teme bolj verjetno deljene. Administratorji se praviloma ne vtikajo v uporabniško vsebino, obstajajo le redka pravila - prepovedano je npr. deljenje zasebnih informacij (angl. *doxxing*) ali seksualiziranih slik mladoletnih. Na teh omrežjih posledično vznikata toksična tehnokultura³¹. Avtorica pokaže dva tipična primera:

- Gamergate (GG): leta 2014 je zapuščen ljubimec neodvisne ustvarjalke videoiger napisal blog, v katerem je zapisal, da je njen uspeh zasluha intimnega razmerja z novinarjem, ki je napisal pozitivno oceno njene videoigre. Mnogi v igralski skupnosti so začeli posledično problematizirati vprašljivo etiko igralskega novinarstva. Ustvarjalca je postala osrednja točka in ikona sovražne kampanje, usmerjene v nadlegovanje žensk in njihovih zaveznikov v igralski skupnosti. Desničarski konservativni igralec Adam Baldwin (X-Files, Men in Black ...) skuje #GG in postane dejavni

---

²⁷ Phipps in Young, 2015 v (Diaz-Fernandez in Evans 2019)

²⁸ Nelektoriran del besedila

²⁹ (Diaz-Fernandez in Evans 2019)

³⁰ Reddit je ameriška zabavna, družbena in novičarska spletna stran, ki je bila ustanovljena leta 2005. Uporabniki in uporabnice objavljajo razne povezave, ki jih lahko drugi ocenijo in komentirajo. Kdorkoli lahko ustvari podskupnost, vsako nekdo neodvisno moderira: najbolj popularni subredditi so na temo geek interesov: tehnologije, znanosti, popularne kulture (zlasti ZF, stripi ...) in igranja videoiger. O geekovski kulturi ne moremo govoriti brez razprave o belopolti moškosti: geekovska moškost pogosto sprejema vidike hipermoškosti, ko bolj ceni intelekt kot socialno ali čustveno inteligenco, zavrača pa šport. Geeki so pogosto označeni kot marginalci in čudaki. Prostori, ki so posvečeni geekovski kulturi in STEM (kot Reddit), lahko dojemajo ženske bodisi kot objekte spolnega poželenja bodisi kot nedobrodošle vsiljivke. Zaradi teh norm je sodelovanje žensk v teh prostorih stresno, težavno in predstavlja izziv. (Massanari 2017)

³¹ Toksična tehnokultura je kultura, ki jo omogočajo in promovirajo družbenotehnična omrežja kot Reddit, Twitter, spletne videoigre: strategije znotraj teh kultur pogosto močno in posredno temeljijo na nadlegovanju drugih. To ne pomeni, da znotraj teh tehnokultur ne obstajajo osebe, ki razmišljajo drugače. Pomeni pa, da večina diskurza, ki karakterizira toksično tehnokulturo, pogosto temelji na delitvi na mi in oni. Članstvo teh tehnokultur pogosto uporablja svoje tehnične spretnosti, da sodeluje v etično vprašljivih dejavnostih, kot npr. zbiranje javne in zasebne vsebine o tarčah njihovih dejanj (za potencialni doxxing ali lastni užitek). (Massanari 2017)

podpornik gibanja. Tisti za # se ne osredinjajo na ustvarjalkino domnevno pomanjkanje etike (mimogrede, kritika je bila napisana pred njenim razmerjem s tem novinarjem), ampak zlorabijo # za koncentrirano nadlegovanje razvijalk iger, feministk in njihovih podpornikov na Twitterju in drugih platformah;

- The Frapping: leta 2014 se zgodi javna objava številnih zasebnih fotografij, zlasti igralke Jennifer Lawrence. V 24-ih urah dobi Redditova skupnost /r/thefrapping več kot 100.000 novih naročnikov. Algoritem je narejen tako, da nanj močno vplivajo nove in zelo obiskane vsebine – zato se na to vsebino ustvarjajo številne povezave. Le malo uporabnikov izrazi skrb zaradi neetičnosti deljenja in ogledovanja teh zasebnih fotografij. Pred tem dogodkom je Jennifer Lawrence na Redditu imela zelo pozitiven predznak: ljudje so jo dojemali kot dostopno, prizemljeno, prijetno.

V 6-ih dneh so naročniki proizvedli dovolj redditovega zlata (valuta, ki pokrije stroške strežnika), da je zadostovalo za mesečno delovanje celotne strani. Tukaj se tudi skriva odgovor na vprašanje, zakaj strani niso ugasnili.

Ker lahko vsakdo ustvari nov podračun celo po tem, ko so mu ukinili ali prepovedali uporabo enega, nastajajo novi podračuni z isto vsebino. Člani pa ne delujejo samo v svojih omejenih prostorih, ampak širijo ženskosovražnost v vseh ostalih skupnostih. (Massanari 2017)

Svet videoiger je od nekdaj dojet kot moški svet – dejavnost, ki so jo ustvarili moški za moške. Ko pomislimo na osebo, ki igra videoigrice, stereotipno namreč pomislimo na mlajšega moškega. Razvoj igranja (angl. *gaming*) videoiger je prispeval tudi k razmahu spolnega nadlegovanja. Na začetku je bilo igranje omejeno na tiste, ki so igrali s konzolami in so bili na isti lokaciji, danes pa potrebujemo zgolj povezavo do svetovnega spleta in lahko igramo s komerkoli, ne le tistimi, ki jih poznamo³². Ne le majhno število programerk video iger, tudi način prikazovanja žensk v videoigrah je zelo stereotipen. Če pogledamo videoigre skozi čas in z vidika spola, vidimo, da so ženski liki seksualizirani, pomanjkljivo oblečeni, poosebljeni lepotni ideali, prisotna je erotizirana agresija; moški liki se pojavljajo pogosteje, so bolj dejavni³³. Ženski liki temeljijo na vizualni podobi in ne na vsebini njihovega lika. Pomanjkanje globine ženskih karakterjev je bila v videoigrah dolgo časa norma. Študije so pokazale, da je verjetnost, da bo igralec spolno nadlegoval igralko po igri, večja, če je igral video igro s seksualiziranimi liki³⁴. Študija o vplivu spolne zlorabe in nasilja nad ženskami v video igrah na stališča do žensk³⁵ je pokazala, da video igrice, ki upodablja seksualno objektivizacijo žensk in nasilje nad ženskami, vplivajo na statistično značilno večjo sprejemljivost mitov o posilstvu (stališča ki podpirajo posilstvo) pri sodelujočih moških, ne pa tudi pri ženskah. V videoigrah je prisotnega tudi veliko dobrohotnega seksizma, npr. zaščitništvo do žensk, spolno razlikovanje (ženski liki prikazani kot bolj nedolžni in bolj moralni kot moški), pogosta je heteroseksualna intimnost (moški lik nepopoln brez ženske, ki jo obožuje)³⁶.

Danes se mnogo parov spozna na spletu. A vse izkušnje niso romantične. Vrednost ženske na **spletnem zmenkarskem trgu** korenini v patriarhalnih idejah ženstvene lepote in seksualne ustreznosti. Telo oziroma videz dobi tržno vrednost na spletnem tržišču podobnih fotografij. Kot odziv na sovražne komentarje, ki so jih deležne ženske, sta nastala Instagram profila Bye Felipe in Tinder Nightmares, na

---

³² (Fox in Tang 2014)

³³ (Perreault, in drugi 2016)

³⁴ (Fox in Tang 2014)

³⁵ (Beck, in drugi 2012)

³⁶ (Perreault, in drugi 2016)

katerih ženske objavljajo zaslonske posnetke sovražnih sporočil, ki jo jih dobile preko aplikacij za spletno zmenkanje. Oba razkrivata pogosto spolno nadlegovanje in seksizem, ki ga doživljajo ženske na spletnih platformah za zmenkanje in drugih družbenih omrežjih. (Thompson 2018)

IV. Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola

Spolno nadlegovanje je kakršna koli oblika neželenega verbalnega, neverbalnega ali fizičnega ravnanja ali vedenja spolne narave z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe, zlasti kadar gre za ustvarjanje zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo, 8. člen

Dejanja, ki lahko – če ustrezajo zakonski definiciji – pomenijo spolno nadlegovanje, so npr.:

- **verbalna ravnanja ali vedenja spolne narave:**
  - osvajanje
  - spreminjanje službenih tem v spolne
  - ponavljajoči se predlogi za druženje in zmenke
  - moteče bahanje osebe s spolnimi podvigi
  - opolzki komentarji, ki se nanašajo na oblačenje, telo ali videz
  - uporaba obscenega jezika
  - zgodbe, šale ali sugestivni komentarji s spolno vsebino
  - sugestivne pripombe in opazke, namigovanja
  - osebna vprašanja v zvezi z družabnim ali spolnim življenjem
  - predlogi v zvezi s spolnostjo ali siljenje k spolni dejavnosti

- **neverbana ravnanja ali vedenja spolne narave:**
  - tesno približevanje osebe (npr. nagibanje čez hrbet)
  - kazanje pornografskih ali spolno sugestivnih slik ali besedil
  - pohotni pogledi ali žaljivo spogledovanje
  - elektronska sporočila, pisma, sms sporočila s spolno vsebino
  - spolno sugestivne geste
  - strmenje v dele telesa

- **fizična ravnanja ali vedenja spolne narave:**
  - neželeni telesni stiki po koncu razmerja
  - drgnjenje ob žrtvino telo
  - razkazovanje spolnih organov
  - vsiljeni spolni odnos
  - neželena ali izsiljeno objemanje ali poljubljanje
  - spolni napad
  - nepotrebno dotikanje, trepljanje, ščipanje
  - neželena masaža vratu, ramen

Nadlegovanje je nezaželeno ravnanje, povezano s katero koli osebno okoliščino, ki ima učinek ali namen ustvarjati zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje za osebo in žali njeno dostojanstvo.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo, 8. člen

Dejanja, ki lahko – če ustrezajo zakonski definiciji – pomenijo **nadlegovanje zaradi spola**, so npr.:

- fizična napadalnost do osebe, ker je ženska/moški
- zastraševalno obnašanje do osebe, ker je ženska/moški
- sramotilno obrekovanje, črnjenje ali žaljenje ker je oseba ženska/moški
- posmehovanje ali poniževanje, ker je oseba ženska/moški
- seksistične šale
- seksistične opazke, pripombe
- naslavljanje s 'srček, punči, miška, cukrček, mucek' in podobno

Na pojav spolnega in nadlegovanja zaradi spola na delovnem mestu **vplivajo številni dejavniki** – v grobem jih lahko razdelimo na:

- individualne (spol, starost, položaj v organizaciji),
- situacijske (pogoji, ki vplivajo na interakcijo med zaposlenimi – npr. spolna sestava delovnega okolja) in
- organizacijske (ozaveščanje zaposlenih, izvajanje politik proti spolnemu in nadlegovanju zaradi spola³⁷).

Spolno nadlegovanje pomeni **kršitev načela enakosti spolov** in je kot takšno **diskriminacija zaradi spola**.³⁸ Spolno nadlegovanje je po naši in EU zakonodaji kakršna koli oblika neželenega verbalnega, neverbalnega ali fizičnega ravnanja ali vedenja spolne narave z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe, zlasti kadar gre za ustvarjanje zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja. Ko opredelimo spolno nadlegovanje, moramo pojasniti tudi, kaj spolno nadlegovanje ni: to niso dejanja, vedenja in ravnanja, ki so želena in hotena z obeh strani. Vzajemno spogledovanje na delovnem mestu, zelo osebno izražanje naklonjenosti med prijateljicami/prijatelji na delovnem mestu ipd. ne pomenijo spolnega nadlegovanja, če jih kot nemoteča dojame tudi oseba, ki so ji namenjena. Meja med tem, kaj spolno nadlegovanje je in kaj ni, utegne biti odvisna tudi od konteksta in neverbalne komunikacije, ki spremlja neko vedenje ali ravnanje. Pa tudi od tega, kdo nekaj izreče ali stori. Pri tem velja opozoriti, da morajo ljudje na vodstvenih in vodilnih položajih še bolj paziti na svoje besede in dejanja – so namreč zgled vsem podrejenim. Raziskave³⁹ kažejo, da ravnanje vodje še kako vpliva na ravnanje podrejenih in da lahko vodja, ki se obnaša žaljivo, nespoštljivo, celo neotesano, že v pol leta povzroči enako obnašanje svojih podrejenih.

Pogosto slišimo, da se toliko problematizira spolno nadlegovanje, da si moški ženskam na delovnem mestu niti komplimentov ne upajo več dati. Poglejmo, v čem je problem dajanja komplimentov: so komplimenti namenjeni temu, da pohvalimo sodelavkino usposobljenost, njeno odlično opravljeno delo, sposobnost izpeljati nalogo ali projekt? Če da, potem z njimi ni nič narobe. Ko pa gre za

³⁷ (Shanker, Astakhova in DuBois 2015)

³⁸ (Latcheva 2017)

³⁹ (Sutton 2011)

komplimente, ki so usmerjeni v žensko telo in videz, naletimo na težavo: vrednost ženske ni več njena usposobljenost za delo, ampak njen videz. Ali zagorela polt res vpliva na kakovost dela? Pa frizura, krilo, noge? Zagotovo ne – takšni komplimenti torej v delovno okolje ne sodijo. Bo zaradi tega delovno okolje res manj sproščeno? Odgovor je: ne. Ker bomo na tak način vzpostavili spoštljivo okolje za vse.

Vpliv okolja

Z družbenim eksperimentom⁴⁰ je bilo dokazano, da je **okolje še kako pomemben dejavnik** za nastanek spolnega in nadlegovanja zaradi spola. V raziskavi je sodelovalo 85 heteroseksualnih moških, starih 18–46 let ($M = 24,66$, $SD = 4,66$) z nemške univerze. Rečeno jim je bilo, da bodo sodelovali v študiji spletnega klepeta, ki bo testirala proces pomnjenja v interakcijah na delovnem mestu. Razdelili so jih v dve skupini in preden so jih posadili v ločene sobe z računalnikom, so šli po hodniku, kjer je bil nameščen plakat. Na prvem je bil izmišljen tekst o vplivu ženskih modelov na potrošniško vedenje, napis Seksi ženska, slike ženske v spodnjem perilu ali kopalkah, na drugem izmišljen tekst o zastopanosti moških v medijih in filmih, slike Jamesa Bonda (Daniel Craig), Baracka Obame, dolgoletnega nemškega politika Maizeira ter napis Močen moški. Vsakega udeleženca raziskave so slikali tako, da je moral opaziti plakat – rekli so jim, da bodo sliko naložili na njihov profil. Pred testom so jim povedali, da je prišlo do tehnične napake in da slike ni (da so zagotovili večjo anonimnost). Sodelujoči so mislili, da v poskusu sočasno sodeluje cela skupina in da jim je računalnik naključno izbral partnerko za klepet. V resnici so klepetali z računalniško vodeno (mislili so, da resnično) žensko po imenu Julija, privlačno belopolto Nemko dvajsetih let. Po izmenjavi nekaj uvodnih informacij, so jim povedali, da bo eden od njiju poročila pošiljal, drugi pa samo sprejemal. Moški so bili izbrani kot pošiljatelj. Naloga je bila, da izmed treh sporočil izberejo eno in ji ga pošljejo. Vsak sklop treh sporočil je vseboval seksistično šalo, seksualizirano osebno sporočilo in nevtralnno sporočilo. Sodelujočim so povedali, da bo oseba na drugi strani sporočila samo sprejemala, na koncu pa bodo šli na test spomina, kjer je prejšnja študija pokazala spolne razlike v pomnjenju. Slednje so jim povedali zato, da so dvignili kredibilnost poskusa in da so spodbudili spolno obarvan motiv (predstavitev privlačne partnerke v klepetu) ter sovražen motiv (ustvarjena tekmovalnost med moškimi in ženskami).

Izmed 20 setov sporočil so jih izbrali 16. 16 setov je bilo sestavljenih iz trojčka, 4 pa so bili povsem nevtralni. V poskusu so potem znotraj vsakega seta izbrali stavek, ki so ga poslali ženski na drugi strani. V drugem delu poskusa pa so izpolnili vprašalnik o spolnem in nadlegovanju zaradi spola.

Primer trojčka:

- Ženske so kot kravate. Izbereš jih ob slabi svetlobi, potem pa ti visijo za vratom. (seksistična šala)
- V časopisu sem prebral, da poljubljanje osrečuje ljudi. Te lahko osrečim? (seksualizirana osebna opazka)
- Dva paradižnika prečkata cesto. Enega povozi avto. Drugi zavpije: »Pridi, kečap!« (neseksistična šala)

Rezultati:

- v nizu 16 trojčkov je 80 % sodelujočih poslalo vsaj eno seksistično šalo in 71 % jih je poslalo vsaj eno spolno napadalno/žaljivo osebno opazko. Na splošno so poslali več seksističnih šal kot spolnih opazk,

---

⁴⁰ (Diehl, Rees and Bohner 2018)

- dokazana je bila tudi korelacija med kratkotrajno nagnjenostjo k parjenju (angl. *short-term mating orientation*) in spolnim nadlegovanjem – bila je močnejša, če so bili moški izpostavljeni spolnosti, močnejša pa je bila tudi korelacija med sovražnim seksizmom in izpostavljenostjo moči.

Žrtve

Nekoliko starejše raziskave⁴¹ so pokazale, da so najpogostejše žrtve spolnega nadlegovanja samske, mlade ženske na nevodstvenih delovnih mestih, verjetnost izpostavljenosti pa se zmanjša za poročene, starejše, izobražene in ženske na višjih organizacijskih položajih, ki so manj finančno odvisne od službe. Vseevropska raziskava nasilja nad ženskami pa je pokazala, da spolno nadlegovanje pogosteje doživljajo ženske najvišjih poklicnih skupin: tri četrtine najvišjih menedžerk in ravno toliko tistih iz profesionalne poklicne skupine⁴².

Eksperimentalne študije so dokazale, da bodo moški bolj verjetno spolno nadlegovali, če se čutijo ogrožene s strani žensk, to še posebej drži, če ženske feministična (bolj kot tradicionalna) prepričanja⁴³. Možno je, da se feministke bolj zavedajo pravnih in družbenih posledic spolnega nadlegovanja, zato neželene spolni pozornosti in spolnemu vedenju na delovnem mestu bolj verjetno dajo pravo ime.⁴⁴

Raziskave o spolnem nadlegovanju moških so pokazale, da moški pogosteje kakor ženske doživijo istospolno nadlegovanje (zaradi dojetega manka prilagojenosti tradicionalnim moškim spolnim normam), da vrstniški pritisk in t.i. mačo mentaliteta zmanjšujeta verjetnost, da bo moški prijavil spolno nadlegovanje in da moški vedenja, ki jih ženske dojemajo kot spolno nadlegovanje, pogosteje označijo za manj resno, neškodljivo ali celo zaželeno. Vzroke za slednje najdemo v različni moči, s katero na delovnem mestu razpolagajo ženske in moški in zaradi katere različno dojemajo socioseksualna vedenja.⁴⁵

Raziskave so pokazale, da tisti s tradicionalnimi prepričanji o delitvi spolnih vlog krivdo za nadlegovanje bolj verjetno pripišejo žrtvi kot tisti z manj tradicionalnimi prepričanji o delitvi spolnih vlog (Jensen & Gutek, 1982), moški, ki minimalizirajo krivdo storilcev in odgovornost pripisujejo ženski, pa imajo bolj verjetno tudi sami potencial, da bodo spolno nadlegovali ženske⁴⁶.

Preživetvene strategije žensk, ki doživljajo spletno spolno nadlegovanje pri igranju spletnih video iger, so podobne strategijam žensk, ki doživljajo spolno ali nadlegovanje zaradi spola v realnem svetu. Študija, ki je preučevala tovrstne strategije igralk,⁴⁷ je pokazala, da najpogosteje uporabljajo eno od štirih strategij: prenehanje z igranjem, izogibanje igranju z neznanci, maskiranje spola, umestitev spretnosti in izkušenj ter prevzetje lika agresivne osebe ali sarkazem.

Posledice spolnega in nadlegovanja zaradi spola

Žrtve doživljajo različne posledice, razlikujejo pa se tudi po stopnji individualne občutljivosti. Tako lahko resne posledice povzroči že en sam dogodek, ki ga bo ena žrtev označila za blažjega, druga pa bo zaradi

---

⁴¹ (Fitzgerald et al. 1999, Lee et al. 2004 – vsi v (P. Romito, C. Cedolin, in drugi 2017)

⁴² (Latcheva 2017)

⁴³ (Siebler et al., 2008, Maass et al., 1999 v (Holland in Cortina 2013)

⁴⁴ (Holland in Cortina 2013)

⁴⁵ (Russel in Oswald 2015)

⁴⁶ (Key in Ridge 2011)

⁴⁷ (Cote 2015)

strahu pred ponovitvijo doživljala strah in stres. Doživljanje je odvisno tudi od predhodnih izkušenj, pričakovanj in norm glede delovnega okolja in spolnega nadlegovanja (Cortina in Magley, 2003; Langhout et al., 2005 – vsi v (P. Romito, C. Cedolin, in drugi 2017). Med najpogostejše posledice⁴⁸ sodijo:

- telesne: menstrualne motnje, glavoboli, zaspanost, prebavne motnje, dermatološke reakcije, nihanje telesne teže, motnje spanja, nočne more, fobije, napadi panike, spolne težave,
- psihološke: depresija (osebe, ki so bile pogosto spolno nadlegovane, kažejo znatno višje stopnje depresivnega razpoloženja kot nenadlegovane osebe), jeza, dvom vase, motnje hranjenja, simptomi posttravmatskega stresnega sindroma (ki se pojavljajo pogosteje, če ima žrtev občutek, da se bo spolno nadlegovanje ponovilo, če krivi sebe ali storilca),
- ekonomske in karijerne: žrtve dajo odpoved, kar ima dolgoročne posledice na njihovo kariero, nižje stopnje zadovoljstva s službo, več absentizma in odmika od dela, slabši odnosi s sodelavkami in sodelavci, slabše karijerne možnosti,
- socialne: osamitev, izogibanje (družabnim) stikom, slabši odnosi v zasebnem življenju ...

V. Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola v pomembnejših mednarodnih, EU in domačih dokumentih

1. Organizacija združenih narodov

a) Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk

Konvencijo je Generalna skupščina OZN sprejela leta 1979, torej v obdobju, ko se je o spolnem nadlegovanju v posameznih državah članicah šele pričenjalo govoriti. Konvencija zato pojva ne obravnava, govori pa o prepovedi diskriminacije žensk, s čimer označuje vsakršno razlikovanje, izključevanje ali omejevanje na podlagi spola, katerega posledica ali namen je ogroziti ali onemogočiti ženskam priznavanje, uresničevanje ali uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ne glede na njihov zakonski stan, na podlagi enakosti moških in žensk, na političnem, ekonomskem, socialnem, kulturnem in državljanskem ali kateremkoli drugem področju. Države – med drugim - zavezuje, da sprejmejo ustrezne zakonodajne in druge ukrepe, vključno s sankcijami (kjer je to potrebno), ki prepovedujejo vse oblike diskriminacije žensk ter da bodo ukrenile vse primerno za spremembo družbenih in kulturnih vzorcev vedenja moških in žensk, da bi odpravili predsodke ter običaje in vsako drugo prakso, ki temelji na pojmovanju manjvrednosti ali večvrednosti enega ali drugega spola ali na tradicionalni vlogi moških oziroma žensk. V tem smislu torej konvencijo lahko razumemo kot dokument, s katerim so se države zavezale k odpravljanju vseh oblik diskriminacije, torej tudi spolnega in nadlegovanja zaradi spola, ter spolnih stereotipov in predsodkov o družbenih vlogah žensk in moških.

---

⁴⁸ Viri: (P. Romito, C. Cedolin, in drugi 2017), (Houle, in drugi 2011) (McLaughlin, Uggen in Blackstone 2017), (P. Romito, C. Cedolin, in drugi 2016), (Larsen in Fitzgerald 2011), (Robnik 2009), (Sojo, Wood in Genat 2016)

b) Pekinška deklaracija in Izhodišča za ukrepanje

V Pekinški deklaraciji, sprejeti leta 1995⁴⁹, so se vlade zavezale preprečiti in odpraviti vse oblike nasilja nad ženskami, dekleti in deklicami. Naloge vlad so podrobneje opredeljene v Izhodiščih za ukrepanje, kjer je zapisano tudi, da je nasilje nad ženskami ovira za doseganje ciljev enakosti, razvoja in miru. Nasilje nad ženskami krši in ovira ali izničuje uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin žensk. Izhodišča ugotavljajo, da so dekleta in ženske v vseh družbah v večji ali manjši meri izpostavljene fizični, spolni ali psihološki zlorabi, ne glede na njihov dohodek, družbeni razred ali kulturo. Nižji družbeni in ekonomski položaj žensk je lahko oboje, tako vzrok kot posledica nasilja nad ženskami. To pa – med drugim - obsega tudi fizično, spolno ali psihološko nasilje, ki se pojavi v splošni skupnosti, vključno s posilstvom, spolno zlorabo, spolnim nadlegovanjem in ustrahovanjem na delu, v izobraževalnih ustanovah in drugje.

c) Resolucija Generalne skupščine A/RES/73/148: Krepitev prizadevanj za odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami in deklicami: spolno nadlegovanje

Resolucijo je Generalna skupščina OZN sprejela decembra 2018. Podobno kot drugi dokumenti, tudi Resolucija prepozna, da nasilje nad ženskami, vključno s spolnim nadlegovanjem, korenini v zgodovinskih in strukturnih neenakostih v odnosih moči med ženskami in moškimi, resno krši in ovira ali izničuje uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin žensk in deklet ter predstavlja glavno oviro za njihovo polno, enako in učinkovito udeležbo v družbi, kakor tudi v gospodarskem in političnem življenju. Resolucija opozarja tudi, da spolno nadlegovanje v zasebnih in javnih prostorih, vključno z izobraževalnimi ustanovami in delovnim mestom, kakor tudi v digitalnem okolju, vodi do sovražnega okolja, kar negativno vpliva na uživanje pravic in enakih možnosti žensk in deklet, ima negativne posledice za telesno in duševno zdravje žrtev in lahko negativno vpliva tudi na njihove družine. Resolucija poudarja, da spolno nadlegovanje zajema kontinuum nesprejemljivih in neželenih vedenj in praks spolne narave, ki lahko vključujejo, ampak niso omejene na, spolne predloge in zahteve, prošnje za spolne usluge in spolna, verbalna ali fizična vedenja ali geste, ki so ali bi razumno lahko bile dojete kot žaljive ali poniževalne.

Resolucija opozarja na cel spekter družbenih dejavnikov, ki vplivajo na pojav spolnega nadlegovanja, in države poziva k sprejemu učinkovitih ukrepov za preprečevanje in odpravo spolnega nadlegovanja žensk in deklet tudi z naslavljanjem strukturnih in prikritih vzrokov in dejavnikov tveganja, kot npr. diskriminacija, spolni stereotipi, negativne družbene norme, odnosi in vedenja ter neenaki odnosi moči, ki ženske dojemajo kot podrejene moškimi in fantom ter tvorijo osnovo in ohranjajo moško nadvlado.

d) Konvencija o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela, 2019 (št. 190) ter Priporočila o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela, 2019 (št. 206)⁵⁰

Mednarodna organizacija dela je junija 2019 sprejela prvo konvencijo, ki ureja odpravo nasilja in nadlegovanja v svetu dela.

Konvencija nasilje in nadlegovanje v svetu dela opredeljuje kot vrsto nesprejemljivih vedenj in ravnanj ali nevarnosti njihovega pojava, ki so lahko posamezna ali ponavljajoča, njihov namen ali učinek pa je povzročiti ali verjetno povzročiti fizično, psihološko, spolno ali ekonomsko škodo, vključujejo pa tudi nasilje in nadlegovanje zaradi spola. Nasilje in nadlegovanje zaradi spola v skladu s konvencijo pomeni

⁴⁹ Pekinška deklaracija je bila sprejeta septembra 1995 na Četrtni svetovni konferenci o ženskah v Pekingu.

⁵⁰ Stanje v času pisanja (junij 2020): države članice EU čakajo na pravno podlago EU za ratifikacijo konvencije.

nasilje in nadlegovanje, ki sta usmerjena na osebe zaradi njihovega biološkega ali družbenega spola, ali ki nesorazmerno prizadeneta osebe določenega biološkega ali družbenega spola, in vključuje spolno nadlegovanje.

Države, ki konvencijo ratificirajo, pa – med drugim - zavezuje, da zakonsko prepovejo nasilje in nadlegovanje, zagotovijo ustrezne politike za njuno obravnavo, sprejmejo celovito strategijo za urejanje področja, zagotovijo dostop do pravnih sredstev in podporo žrtvam, določijo sankcije, razvijajo orodja, smernice, izobraževanje, usposabljanje in ozaveščanje ter izvajajo inšpekcijske preglede in preiskave primerov nasilja in nadlegovanja.

2. Svet Evrope

a) Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima

Slovenija je konvencijo ratificirala leta 2015 (sprejeta je bila 2011). Namen konvencije je - med drugim - zaščititi ženske pred vsemi oblikami nasilja ter ga preprečevati, preganjati in odpravljati, prispevati k odpravljanju vseh oblik diskriminacije žensk in spodbujati udeležanje dejanske enakosti žensk in moških, vključno s krepitvijo vloge in moči žensk, ter oblikovati celosten okvir, politike in ukrepe za zaščito in pomoč vsem žrtvam nasilja nad ženskami. Na področju spolnega nadlegovanja konvencija pogodbenice zavezuje, da sprejmejo potrebne zakonodajne ali druge ukrepe za zagotovitev, da se vsaka oblika neželenega verbalnega, neverbalnega ali fizičnega spolnega dejanja z namenom ali posledico prizadeti dostojanstvo osebe, zlasti kadar gre za ustvarjanje zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja, kazensko ali drugače zakonsko sankcionira.

b) Priporočilo CM/Rec(2019)1 Odbora ministrov: Preprečevanje seksizma in boj proti njemu

Med pomembnejše dokumente, ki opozarjajo na seksizem kot na odraz družbeno neenakih razmerij moči med ženskami in moškimi, kar povzroča diskriminacijo in preprečuje celovit napredek žensk v družbi, sodi priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope o preprečevanju seksizma in boju proti njemu. V priporočilu je navedeno, da je seksizem povezan z nasiljem nad ženskami in deklicami, pri čemer so dejanja vsakdanjega seksizma del neprekinjenega nasilja, ki ustvarja ozračje ustrahovanja, strahu, diskriminacije, izključevanja in negotovosti ter s tem omejuje možnosti in svobodo. V Smernicah za preprečevanje seksizma in boj proti njemu: ukrepi za izvajanje je seksizem opredeljen kot vsako dejanje, gesta, vizualni prikaz, izgovorjeno ali zapisano besedilo, ravnanje ali vedenje na podlagi predstave, da je oseba ali skupina oseb manjvredna zaradi spola, ki se pojavi v javnem ali zasebnem prostoru, na spletu ali zunaj njega (angl. *online* ali *offline*), z namenom ali učinkom kršenja prirojenega dostojanstva ali pravic osebe ali skupine oseb ali fizične, spolne, psihološke ali družbenogospodarske škode ali trpljenja osebe ali skupine oseb ali ustvarjanja zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja ali ustvarjanja ovire za avtonomnost in popolno uresničevanje človekovih pravic neke osebe ali skupine oseb ali ohranjanja in krepitve spolnih stereotipov.

3. Evropska unija

a) Direktiva 2006/54/ES o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano)

Direktiva iz leta 2006 nadomešča nekatere starejše direktive ter za nadlegovanje in spolno nadlegovanje pravi, da sta v nasprotju z načelom enakega obravnavanja moških in žensk ter pomenita diskriminacijo zaradi spola. Opredelitvam obeh pojavov sledi tudi slovenska delovna zakonodaja.

Direktiva tudi napotuje k spodbujanju delodajalcev, da sprejmejo ukrepe za boj proti vsem oblikam diskriminacije zaradi spola in da sprejmejo preventivne ukrepe proti nadlegovanju in spolnemu nadlegovanju na delovnem mestu ter pri dostopu do zaposlitve, poklicnem usposabljanju in napredovanju.

b) Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

Listina (ki je začela veljati leta 2009 in je nadomestila Listino iz leta 2000) prepoveduje vsakršno diskriminacija na podlagi spola in drugih osebnih okoliščin ter določa, da se mora zagotoviti enakost žensk in moških na vseh področjih, vključno z zaposlovanjem, delom in plačilom za delo, govori pa tudi o poštenih in pravičnih delovnih pogojih – navaja, da ima vsaka delavka in delavec pravico do zdravih in varnih delovnih pogojev ter delovnih pogojev, ki spoštujejo njegovo dostojanstvo.

c) Evropski okvirni sporazum o nadlegovanju in nasilju na delovnem mestu

Sporazum so leta 2007 podpisale organizacije ETUC, BUSINESSEUROPE, UEAPME in CEEP. Cilj sporazuma je preprečevanje in reševanje problema zastraševanja, spolnega nadlegovanja in fizičnega nasilja na delovnem mestu. Obsoja vse oblike nadlegovanja in nasilja ter potrjuje dolžnost delodajalca, da pred njimi zaščiti delavke in delavce. Od podjetij zahteva, da sprejmejo politiko nične strpnosti do takšnega vedenja in natančno opredelijo postopke za obravnavanje primerov nadlegovanja in nasilja, kadar se pojavijo. Ti postopki lahko vključujejo neformalno fazo, pri kateri sodeluje oseba, ki ji zaupata uprava in zaposlene osebe. Pritožbe je treba hitro preiskati in obravnavati. Treba je spoštovati načela dostojanstva, zaupnosti, nepristranskosti in pravične obravnave. Sporazum navaja, da bodo proti storilcem sproženi ustrezni ukrepi, vključno z disciplinskimi, žrtev pa bo po potrebi deležna podpore pri ponovni vključitvi.

4. Slovenija

a) Zakon o varstvu pred diskriminacijo

Zakon določa varstvo vsakega posameznika in posameznice pred diskriminacijo ne glede na spol, narodnost, raso ali etnično poreklo, jezik, vero ali prepričanje, invalidnost, starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazbo ali katero koli drugo osebno okoliščino na različnih področjih družbenega življenja, pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pri uveljavljanju pravic in obveznosti ter v drugih pravnih razmerjih na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju. Pri opredelitvah sledi EU direktivam – diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti. Neposredna diskriminacija obstaja, če je oseba ali skupina oseb zaradi določene osebne okoliščine bila, je ali bi lahko bila v enakih ali podobnih situacijah obravnavana manj ugodno, kot se obravnava, se je obravnavala ali bi se obravnavala druga oseba ali skupina oseb. Posredna diskriminacija pa obstaja, kadar je oseba ali skupina oseb z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe, razen če ta določba, merilo ali praksa objektivno temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna. Zakon določa, da diskriminacija vključuje tudi nadlegovanje in spolno nadlegovanje ter vsako manj ugodno obravnavanje osebe zaradi zavrnitve ali dopuščanja takega vedenja. Zakon opredeljuje tudi postopek obravnave primerov domnevne diskriminacije pri Zagovorniku načela enakosti.

b) Zakon o enakih možnostih žensk in moških

Zakon opredeljuje enakost spolov in enako obravnavanje spolov. Enakost spolov pomeni, da so ženske in moški enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj. Enako obravnavanje spolov pa pomeni odsotnost neposredne in posredne oblike diskriminacije zaradi spola.

c) Zakon o delovnih razmerjih

Zakon prepoveduje spolno in drugo nadlegovanje, pri čemer sledi definicijama EU direktiv. Tako spolno nadlegovanje pomeni kakršno koli obliko neželene verbalnega, neverbalnega ali fizičnega ravnanja ali vedenja spolne narave z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe, zlasti kadar gre za ustvarjanje zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja. Nadlegovanje pa je vsako neželeno vedenje, povezano s katero koli osebno okolščino, z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe ali ustvariti zastraševalno, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje. Obe vrsti nadlegovanja se štejeta za diskriminacijo. Zakon tudi določa odškodninsko odgovornost delodajalca po splošnih pravilih civilnega prava v primeru kršitve prepovedi diskriminacije ali nezagotavljanja varstva pred spolnim ali drugim nadlegovanjem na delovnem mestu. Delodajalec je namreč dolžan zagotavljati takšno delovno okolje, v katerem noben delavec ne bo izpostavljen spolnemu in drugemu nadlegovanju s strani delodajalca, predpostavljenih ali sodelavcev, sprejeti pa mora ustrezne ukrepe za zaščito delavk in delavcev.

Zakon podrobneje določa še postopek redne in izredne odpovedi v primeru obeh vrst nadlegovanj in diskriminacije ter pravice delavk in delavcev v primeru, da jim delodajalec ni zagotovil varstva pred diskriminacijo in vsemi vrstami nadlegovanj.

d) Kazenski zakonik

Kazenski zakonik pod kaznivim dejanjem šikaniranje na delovnem mestu razume tudi izvajanje spolnega nadlegovanja, in sicer pravi, da se kaznuje z zaporom do dveh let, kdor na delovnem mestu ali v zvezi z delom s spolnim nadlegovanjem, psihičnim nasiljem, trpinčenjem ali neenakopravnim obravnavanjem povzroči drugemu zaposlenemu ali zaposleni ponižanje ali prestrašenost. Kazen je višja, če kot posledica nastane psihično, psihosomatsko ali fizično obolenje ali zmanjšanje delovne storilnosti zaposlenega oziroma zaposlene.

e) Zakon o javnih uslužbencih

Zakon vključuje načelo prepovedi nadlegovanja. Prepovedano je vsako fizično, verbalno ali neverbalno ravnanje ali vedenje javnega uslužbenca, ki temelji na katerikoli osebni okolščini in ustvarja zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo delovno okolje za osebo ter žali njeno dostojanstvo.

f) Zakon o varnosti in zdravju pri delu

Zakon zavezuje delodajalce, da sprejmejo ukrepe za preprečevanje, odpravljanje in obvladovanje primerov nasilja, trpinčenja, nadlegovanja in drugih oblik psihosocialnega tveganja na delovnih mestih, ki lahko ogrozijo zdravje delavk in delavcev.

VI. Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola v evropskih delovnih okoljih

Agencija za temeljne pravice⁵¹ ocenjuje, da je v EU med 83 in 102 milijonoma žensk (45 - 55 %) z izkušnjo spolnega nadlegovanja od njihovega 15. leta dalje, v zadnjem letu pred opravljanjem vseevropske raziskave pa je spolno nadlegovanje doživelo med 24 in 39 milijonov žensk (13 – 21 %).

Fizično spolno nadlegovanje je od dopolnjenega 15. leta starosti doživelo 29 % žensk, verbalno 24 %, neverbalno (vključno s spletnim nadlegovanjem) pa 11 %. Tveganje za izkušnjo spolnega nadlegovanja je nadpovprečno pri starostni skupini 18 – 39 let: več kakor ena od treh žensk (38 %), starih od 18 do 29 let, in skoraj ena od štirih (24 %), starih od 30 do 39 let, je v zadnjem letu pred opravljanjem raziskave doživela vsaj eno obliko spolnega nadlegovanja. Spolno nadlegovanje pogosteje doživljajo ženske z univerzitetno izobrazbo in ženske iz najvišjih organizacijskih skupin: 75 % najvišjih menedžerk in 74 % tistih iz poklicne skupine strokovnjakinj je v življenju že doživelo spolno nadlegovanje. Takšnih je v poklicni skupini kvalificiranih delavk 44 %, med tistimi, ki nikoli niso opravljale plačanega dela, pa 41 %. V večini primerov spolnega nadlegovanja od 15. leta dalje ženska storilca ni poznala (68 %), drugi najpogostejši storilci so sodelavci, šefi ali stranke (32 %), sledijo prijatelji in znanci (31 %). 35 % žensk o resni izkušnji spolnega nadlegovanja ni povedalo nikomur, 28 % jih je povedalo prijateljici ali prijatelju, 24 % nekomu iz družine, 14 % partnerju, 4 % policiji, 4 % delodajalcu ali nadrejeni osebi, manj kot 1 % pa se jih je obrnilo po pravno pomoč, na organizacijo za podporo žrtvam ali sindikat.

VII. Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola v slovenskih delovnih okoljih

1. O raziskavi

Na vprašalnik⁵² o delovnih okoljih v Sloveniji je junija 2019 v e-anketi (uporabljeno spletno orodje www.1ka.si) odgovarjalo 820 oseb, od teh sta dve osebi pod spol označili možnost drugo, zato v nadaljnjih analizah zaradi premajhnega numerusa nista upoštevani. Rezultati torej predstavljajo odgovore 818 oseb (splošna vprašanja, stališča) oziroma 739 zaposlenih in brezposelnih oseb, kadar je govora o spolnem nadlegovanju na delovnem mestu.

Vprašalnik je bil trikrat objavljen na Facebook profilu Enakost spolov (Sektorja za enake možnosti pri MDDSZ), s prošnjo za posredovanje zaposlenim in po rednih distribucijskih mrežah pa še organom državne uprave, lokalnim skupnostim, sindikatom, stanovskim združenjem in nevladnim organizacijam. Zaradi splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov zasebnim delodajalcem ni bil poslan, kar se odraža tudi v strukturi sodelujočih – prevladuje javni sektor, višje izobražene osebe in ženske.

Med anketiranimi je **spolna struktura** torej neuravnotežena (81 % žensk, 19 % moških). Pri obojih največji del anketiranih prihaja iz **starostne skupine** 40-49 let (ženske 31 %, moški 35 %), pri moških so druga največja starostna skupina stari od 50-59 let (26 %), pri ženskah pa stare od 30-39 let (29 %).

---

⁵¹ (European Union Agency for Fundamental Rights 2014)

⁵² Del vprašalnika povzema Illinois Sexual Harassment Myth Acceptance Scale, Tolerance of Sexual Harassment of Men Scale in Violence against women: an EU-wide survey (FRA).

Glede na **stopnjo izobrazbe** prevladujejo osebe s končano višjo šolo ali več (ženske 86 %, moški 88 %), sledijo osebe s končano srednjo šolo (13 % ženske, 11 % moški) ter osnovno šolo ali manj (1 % vsakih). Med obojimi pa ima največ sodelujočih **status** zaposlene osebe (87 % žensk, 94 % moških), sledijo šolajoče se osebe (10 % žensk in 3 % moških), nezaposlene (2 % žensk, 3 % moških), upokojene (po 1 % pri obojih) ter pri ženskah še osebe drugih zaposlitvenih statusov (1 %). Glede na **trenutni sektor zaposlitve** prevladujejo osebe, ki so zaposlene v javnem sektorju (84 % žensk in 92 % moških), iz zasebnega pa iz zgoraj naštetih razlogov prihaja manjši del vzorca (16 % žensk, 8 % moških). Posledično je največ anketiranih navedlo, da je pri njihovem trenutnem delodajalcu zaposlenih bistveno več žensk (67 % žensk in 54 % moških), sledi odgovor, da jih je približno pol-pol (29 % žensk in 33 % moških), na zadnjem mestu pa je odgovor, da je zaposlenih bistveno več moških (4 % žensk in 13 % moških).

N = 818	Ženske					Moški				
Spol	N= 661 (80,8 %)					N = 157 (19,2 %)				
Zaposlitveni status	Zaposlena oseba	Nezaposlena oseba	Se šolam	Upokojena	Drugo	Zaposlena oseba	Nezaposlena oseba	Se šolam	Upokojena	Drugo
	86,5%	2,4%	9,5%	0,6%	0,9%	93,6%	2,5%	3,2%	0,6%	0,0%
Dosežena stopnja izobrazbe	Osnovna šola ali manj	Srednja šola	Višja šola ali več			Osnovna šola ali manj	Srednja šola	Višja šola ali več		
	0,6%	13,3%	86,1%			1,3%	10,5%	88,2%		
Trenutni sektor zaposlitve	Zasebni (tudi s.p. in nevladni sektor)		Javni			Zasebni (tudi s.p. in nevladni sektor)		Javni		
	15,7%		84,3%			8,2%		91,8%		
Pri mojem trenutnem delodajalcu:	... je zaposlenih bistveno več moških.	... je zaposlenih bistveno več žensk.	... nas je približno pol-pol.			... je zaposlenih bistveno več moških.	... je zaposlenih bistveno več žensk.	... nas je približno pol-pol.		
	4,0%	67,2%	28,8%			13,4%	53,5%	33,1%		
Starostna skupina	18-29	30-39	40-49	50-59	Nad 60	18-29	30-39	40-49	50-59	Nad 60
	18,8%	28,7%	31,3%	18,1%	3,1%	10,5%	19,0%	34,6%	25,5%	10,5%

Tabela 1: Demografska struktura vzorca

Da bi ocenili splošno strpnost do spolnega nadlegovanja, smo anketiranim predstavili stereotipno, hipotetično, situacijo in jih prosili, da na 5-stopenjski lestvici izrazijo stopnjo strinjanja z nekaj izjavami, ki bi lahko pomagale razumeti dogajanje v naslednji zgodbi:

Janja je študentka. Nekega dne jo po koncu predavanj k sebi pokliče profesor. Rad bi se pogovoril o izpitu. Pove ji, da izpita ni naredila. Potem ji na dolgo in široko razlaga, kako mu je všeč, da je njegova študentka in jo povabi na večerjo. Reče, da če bi 'imela priložnost поблиžje spoznati se', bi lahko uredil, da bi izpit opravila.

Čeprav lahko na podlagi odgovorov rečemo, da je večina situacijo prepoznala kot sporno, obstajajo med posameznimi skupinami anketiranih razlike – študentje in vsi moški skupaj so do obnašanja profesorja nekoliko bolj strpni kakor ženske skupaj in študentke. Te so do profesorjevega obnašanja najmanj strpne in izražajo največ nestrinjanja s trditvami, da se študentka verjetno tudi sama strinja s takim načinom opravljanja izpita (nestrinjanje izraža 78,6 % moških in 87,5 % žensk), da se je profesor samo odzval na spolno privlačno študentko in ga za to dejanje v tej situaciji ne moremo resnično obsojati (nestrinjanje izraža 85,8 % moških in 94,9 % žensk), da je študentka najverjetneje tak tip, ki flirta in uživa v posebni pozornosti s strani profesorjev (nestrinjanje izraža 69,6 % moških in 80,5 % žensk), v povprečju pa se najbolj strinjajo s trditvama, da je profesor zlorabil svoj položaj, da bi študentko prisilil v zmenek z njim (strinja se 87,6 % moških in 93,4 % žensk) ter da je bilo profesorjevo dejanje neetično (strinja se 92,3 % moških in 96,5 % žensk). Ženske pa so tiste, ki se najredkeje strinjajo s trditvijo (strinja se 0,6 % žensk, 1,6 % moških), da profesor verjetno ni mislil nič slabega, zato ga ne bi smeli jemati preveč resno.

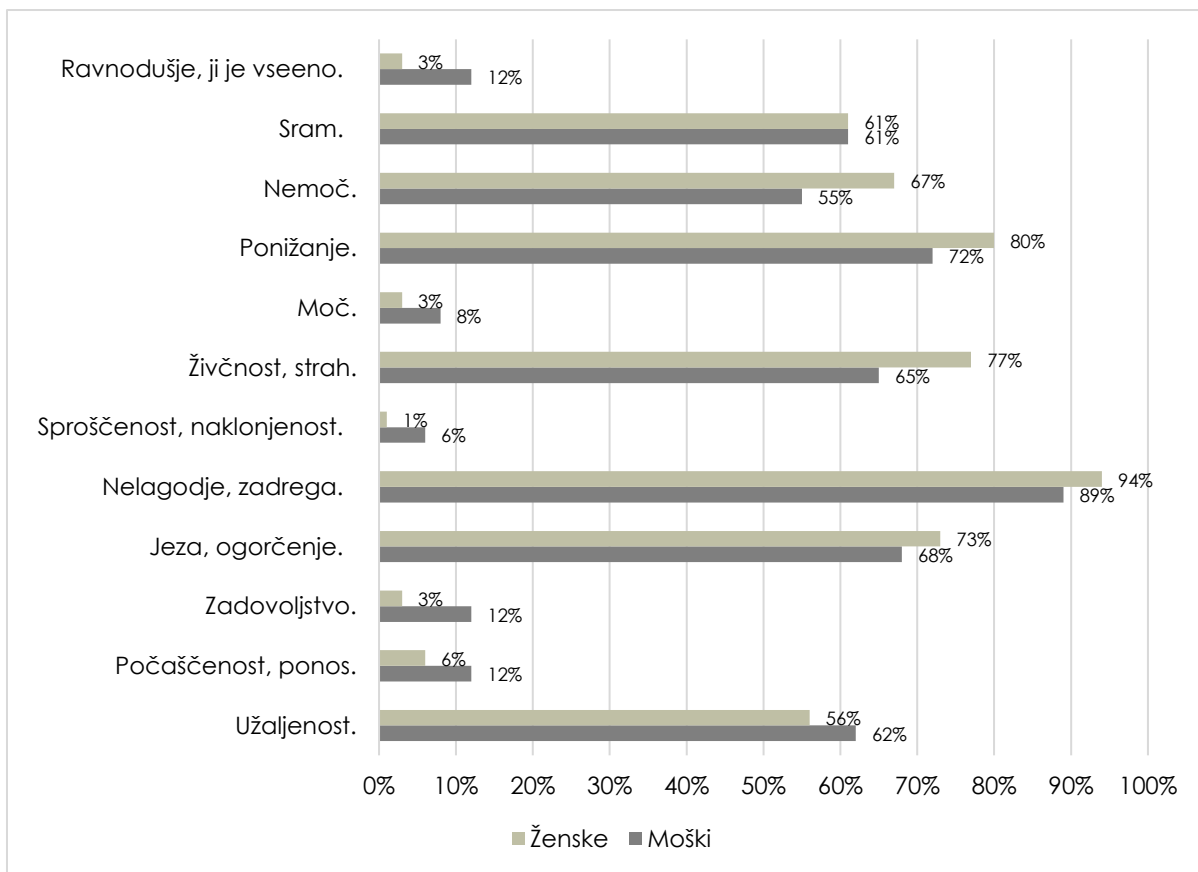
	Profesor verjetno ni mislil nič slabega, zato ga ne bi smeli jemati preveč resno.	Študentka se verjetno tudi sama strinja s takim načinom opravljanja izpita.	Profesor je zlorabil svoj položaj, da bi študentko prisilil v zmenek z njim.	Profesor se je samo odzval na spolno privlačno študentko in ga za to dejanje v tej situaciji ne moremo resnično obsojati.	Študentka je najverjetneje tak tip, ki flirta in uživa v posebni pozornosti s strani profesorjev.	Profesorjevo dejanje je bilo neetično.
Mean - ženske	1,21	1,52	4,55	1,34	1,68	4,74
Mean - moški	1,33	1,75	4,39	1,56	1,98	4,60
Mean - študentke	1,36	1,36	4,64	1,25	1,48	4,85
Mean – študenti	1,50	1,50	4,75	1,50	2,00	4,75

1 - Sploh se ne strinjam, 2 - Se ne strinjam, 3 - Niti niti, 4 - Se strinjam, 5 - Povsem se strinjam

Tabela 2: Stopnja strinjanja s trditvami, ki bi lahko pomagale razumeti dogajanje n- povprečne vrednosti in standardni odkloni

Med ženskami in moškimi obstajajo tudi razlike v mnenju, katere občutke je ob dogajanju doživljala študentka. Med moškimi jih je višji delež kakor med ženskami dejal, da je je čutila ravnodušje, ji je bilo vseeno, da je občutila moč, sproščenost, naklonjenost, zadovoljstvo, počaščenost, ponos in užaljenost. Med ženskami pa jih je višji delež med odgovori izbral, da je občutila nemoč, živčnost, strah, nelagodje, zadrego ter jezo, ogorčenje. Enak delež obojih je izbral sram. Tako ženske kot moški so najpogosteje izbrali, da je čutila nelagodje in zadrego.

Slika 1: Katere občutke je po vašem mnenju doživljala študentka

2. Prisotnost stereotipov o žrtvah ženskega spola

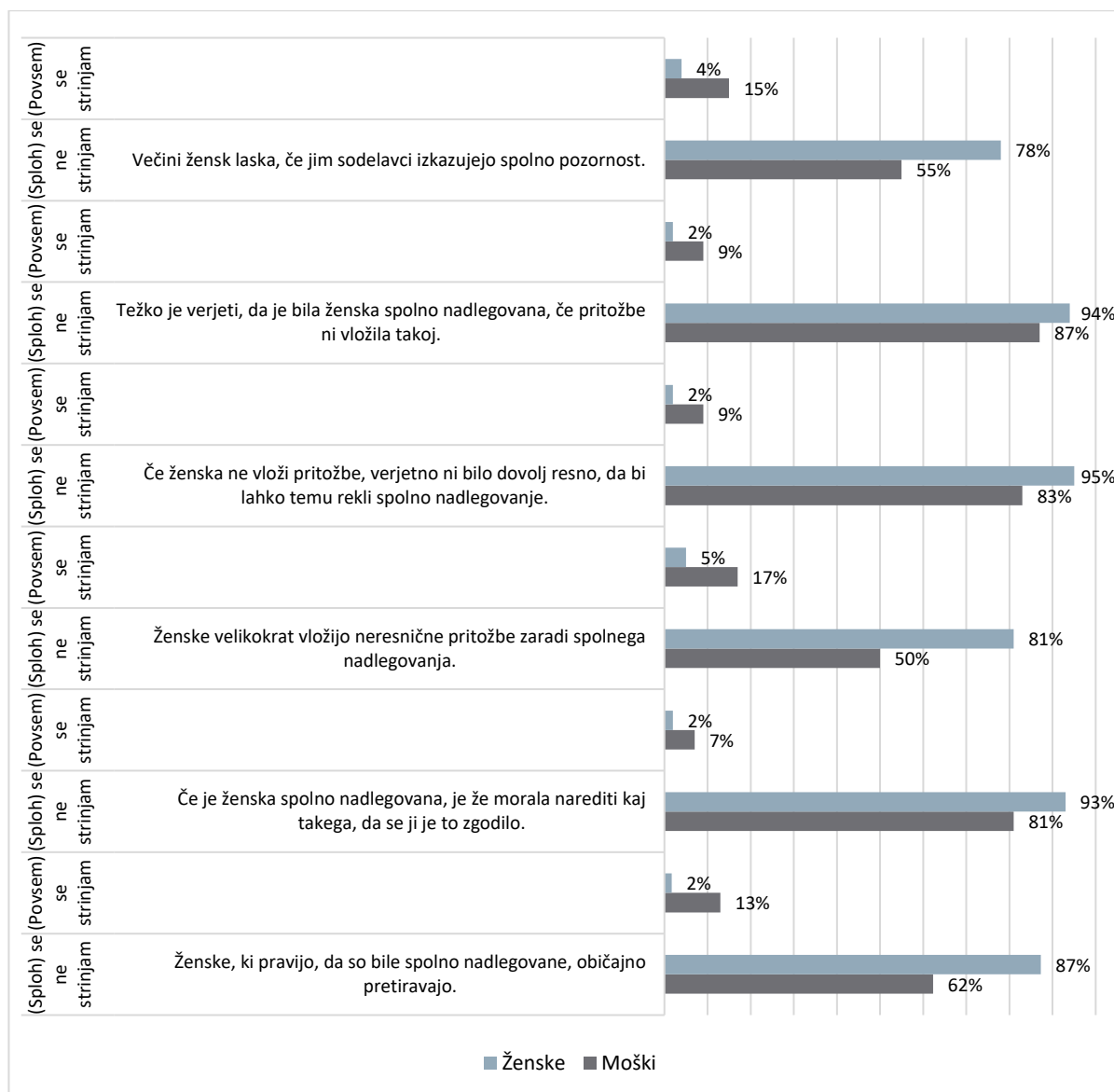
V splošnem delu smo želeli preveriti tudi stopnjo strinjanja z nekaterimi trditvami o ženskih in moških žrtvah spolnega nadlegovanja. Pokazalo se je, da anketiranci v povprečju razmišljajo bolj stereotipno kakor anketiranke in več krivde za nadlegovanje pripisujejo žrtvam.

	Ženske, ki pravijo, da so bile spolno nadlegovane, običajno pretiravajo.	Če je ženska spolno nadlegovana, je že morala narediti kaj takega, da se ji je to zgodilo.	Ženske velikokrat vložijo neresnične pritožbe zaradi spolnega nadlegovanja.	Če ženska ne vloži pritožbe, verjetno ni bilo dovolj resno, da bi lahko temu rekli spolno nadlegovanje.	Težko je verjeti, da je bila ženska spolno nadlegovana, če pritožbe ni vložila takoj.	Večini žensk laska, če jim sodelavci izkazujejo spolno pozornost.
Mean - ženske	1,66	1,35	1,84	1,39	1,36	1,81
Std. Deviation	,768	,679	,845	,642	,686	,874
Mean - moški	2,41	1,90	2,64	1,94	1,84	2,43
Std. Deviation	,970	,971	,957	1,018	,994	1,032

1 - Sploh se ne strinjam, 2 - Se ne strinjam, 3 - Niti niti, 4 - Se strinjam, 5 - Povsem se strinjam

Tabela 3: Stopnja strinjanja s trditvami o spolnem nadlegovanju žensk - povprečne vrednosti in standardni odkloni

Več kakor vsak deseti anketiranec (13 %) se strinja s trditvijo, da ženske, ki pravijo, da so bile spolno nadlegovane, običajno pretiravajo. Takšnih anketirank sta 2 %. Na drugi strani je več žensk (87 %) kot moških (62 %), ki se takšno trditvijo ne strinja. Pripisovanje krivde žrtvi (strinjanje s trditvijo 'če je ženska spolno nadlegovana, je že morala narediti kaj takšnega, da se ji je to storilo') je pogostejše pri anketirancih (7 %) kot anketirankah (2 %). Moški se tudi pogosteje strinjajo s trditvijo, da ženske velikokrat vložijo neresnične pritožbe zaradi spolnega nadlegovanja – skoraj petina (17 %) moških v primerjavi z dvajsetino (5 %) žensk je namreč tej trditvi pritrnila. Na drugi strani imamo polovico moških (50 %) in štiri od petih žensk (81 %), ki se s trditvijo ne strinjajo. Če ženske ne vložijo pritožbe, verjetno ni bilo dovolj resno, da bi temu lahko rekli spolno nadlegovanje, je bila naslednja izmed trditev, za katere smo preverjali stopnjo strinjanja anketiranih oseb. Čeprav se velika večina (83 %) s to trditvijo ne strinja, se jih skoraj desetina (9 %) strinja – takšnih žensk sta 2 %. Enaka deleža se jih strinjata s trditvijo, da je težko verjeti, da je bila ženska spolno nadlegovana, če pritožbe ni vložila takoj. Večina (94 % žensk in 87 % moških) pa se s trditvijo ne strinja. Trditev 'večini žensk laska, če jim sodelavci izkazujejo spolno pozornost', je požela strinjanje pri vsakem šestem moškem (15 %) in znatno nižjem deležu žensk (4 %), nestrinjanje pa pri polovici moških (55 %) in treh četrtinah žensk (78 %).

Slika 2: Stopnja strinjanja s stereotipi o ženskih žrtvah spolnega nadlegovanja

3. Prisotnost stereotipov o žrtvah moškega spola

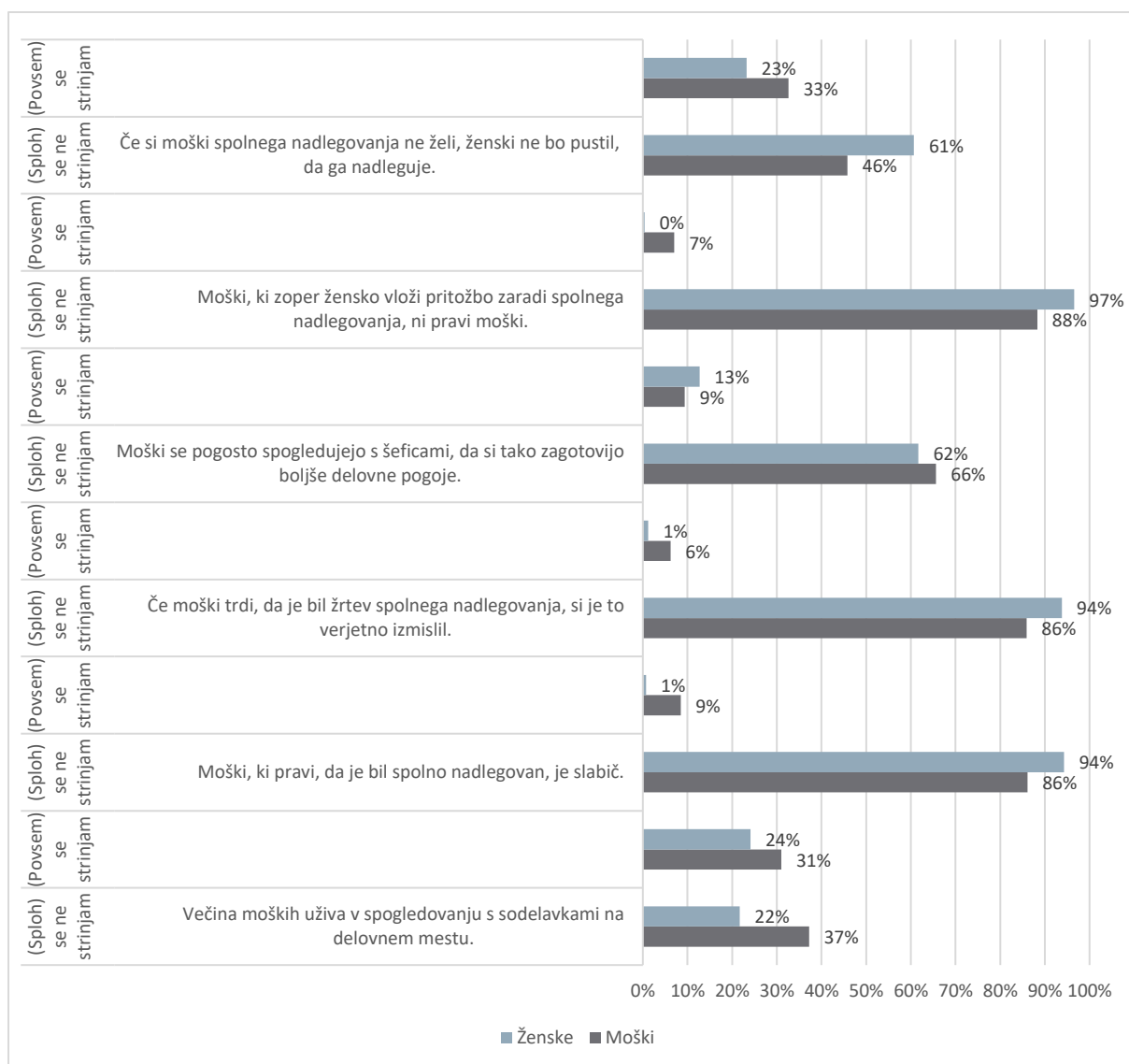
Anketiranci v primerjavi z anketirankami izražajo večjo stopnjo spolnih stereotipov tudi, ko gre za žrtve moškega spola.

	Večina moških uživa v spogledovanju s sodelavkami na delovnem mestu.	Moški, ki pravi, da je bil spolno nadlegovan, je slabič.	Če moški trdi, da je bil žrtev spolnega nadlegovanja, si je to verjetno izmislil.	Moški se pogosto spogledujejo s šeficami, da si tako zagotovijo boljše delovne pogoje.	Moški, ki zoper žensko vložijo pritožbo zaradi spolnega nadlegovanja, ni pravi moški.	Če si moški spolnega nadlegovanja ne želi, ženski ne bo pustil, da ga nadleguje.
Mean - ženske	2,69	1,41	1,48	2,26	1,32	2,35
Std. Deviation	1,056	,630	,652	,999	,549	1,247
Mean - moški	2,91	1,93	1,90	2,23	1,74	2,85
Std. Deviation	1,003	,937	,877	,909	,994	1,173

1 - Sploh se ne strinjam, 2 - Se ne strinjam, 3 - Niti niti, 4 - Se strinjam, 5 - Povsem se strinjam

Tabela 4: Stopnja strinjanja s trditvami o spolnem nadlegovanju moških - povprečne vrednosti in standardni odkloni

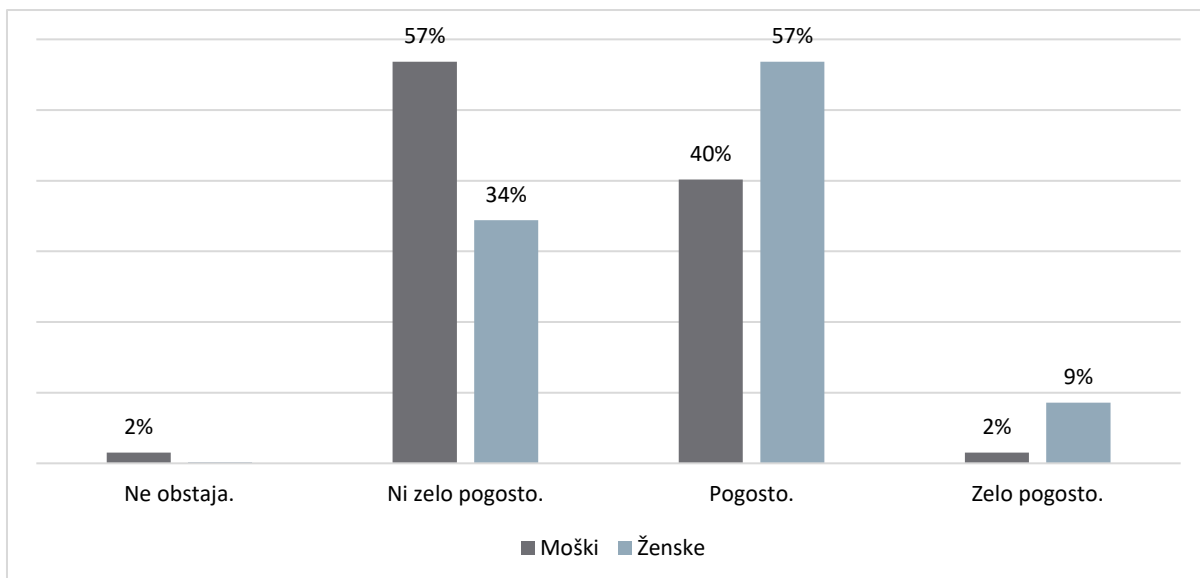
Največ neopredeljenih (približno tretjina) anketirank in anketirancev je pri trditvi, da večina moških uživa v spogledovanju s sodelavkami na delovnem mestu. S trditvijo se sicer ne strinja opazno več moških (37 %) kakor žensk (22%), enako velja za tiste, ki se strinjajo (31 % moških, 24 % žensk). S trditvijo, da je moški, ki pravi, da je bil spolno nadlegovan, slabič, se strinja slaba desetina anketirancev (9 %) in desetkrat manj žensk (1 %) – deleža tistih, ki se ne strinjajo, sta pri obojih prevladujoča (94 % žensk, 86 % moških). Podobno je pri trditvi, če moški trdi, da je bil žrtev spolnega nadlegovanja, si je to verjetno izmislil – z njo se strinja manjši delež anketiranih, nekoliko več moških (6 %) kakor žensk (1 %), velika večina obojih se ne strinja (86 % moški, 94 % ženske). Nekoliko višja sta deleža tistih, ki se strinjajo s trditvijo, da se moški pogosto spogledujejo s šeficami, da si tako zagotovijo boljše delovne pogoje (9 % moških, 13 % žensk), ne strinja pa se približno tri petine obojih (66 % moških, 62 % žensk). S trditvijo, da moški, ki zoper žensko vložijo pritožbo zaradi spolnega nadlegovanja, se ne strinja večina anketiranih, več žensk kakor moških (97 % ženske, 88 % moški), strinja pa nobena ženska in slaba desetina (7 %) moških. Pri trditvi, če si moški spolnega nadlegovanja ne želi, ženski ne bo pustil, da ga nadleguje, sta deleža tistih, ki se strinjata med najvišjimi – strinja se tretjina moških (33 %) in slaba četrtnina žensk (23 %), ne strinja pa slaba polovica moških (46 %) in tri petine žensk (61 %).

Slika 3: Stopnja strinjanja s stereotipi o moških žrtvah spolnega nadlegovanja

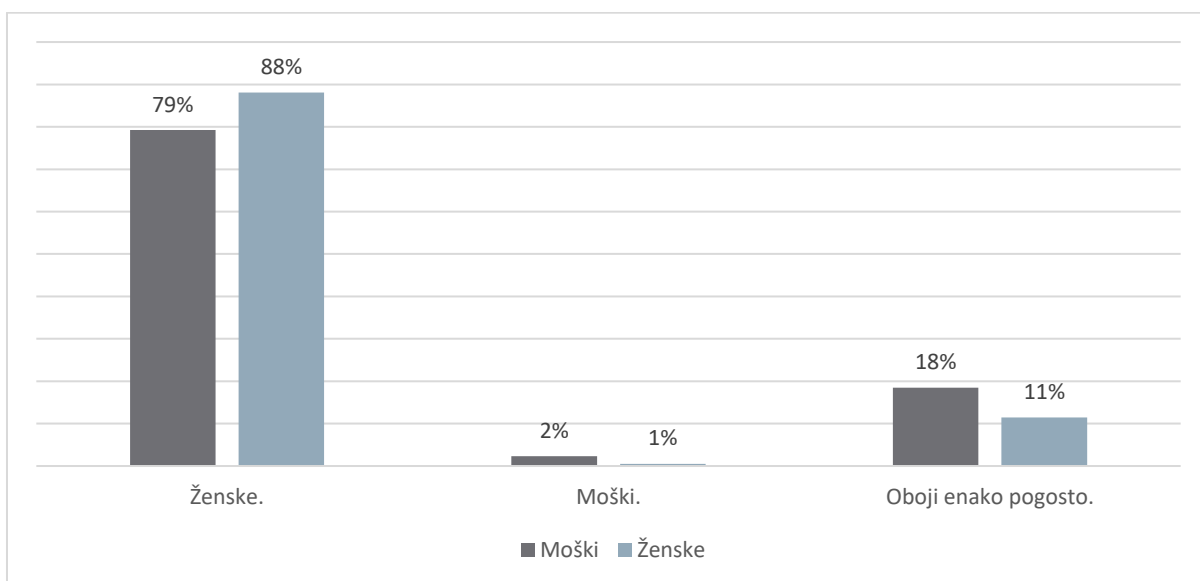
4. Mnenja o prisotnosti spolnega nadlegovanja

Anketirane smo vprašali, kako pogosto je po njihovem mnenju spolno nadlegovanje v Sloveniji. Ženske pogosteje menijo, da je (zelo) pogosto (66 % žensk) kakor moški (42 % moški). Nobena anketiranka ne meni, da ne obstaja – takšnih sta 2 % anketirancev. Med ženskami je največ tistih (57 %), ki menijo, da je spolno nadlegovanje na delovnih mestih v Sloveniji pogosto, med moškimi (57 %) takšnih, ki menijo, da ni zelo pogosto.

Slika 4: Kako pogosto je po vašem mnenju spolno nadlegovanje na delovnem mestu v Sloveniji?

Da so ženske pri nas pogosteje izpostavljene spolnemu nadlegovanju na delovnem mestu, menijo tako anketiranke (88 %) kot anketiranci (79 %), da so moški, menita 2 % anketirancev in 1 % anketirank, da oboji enako pogosto, pa dobra desetina žensk (11 %) in slaba petina moških (18 %).

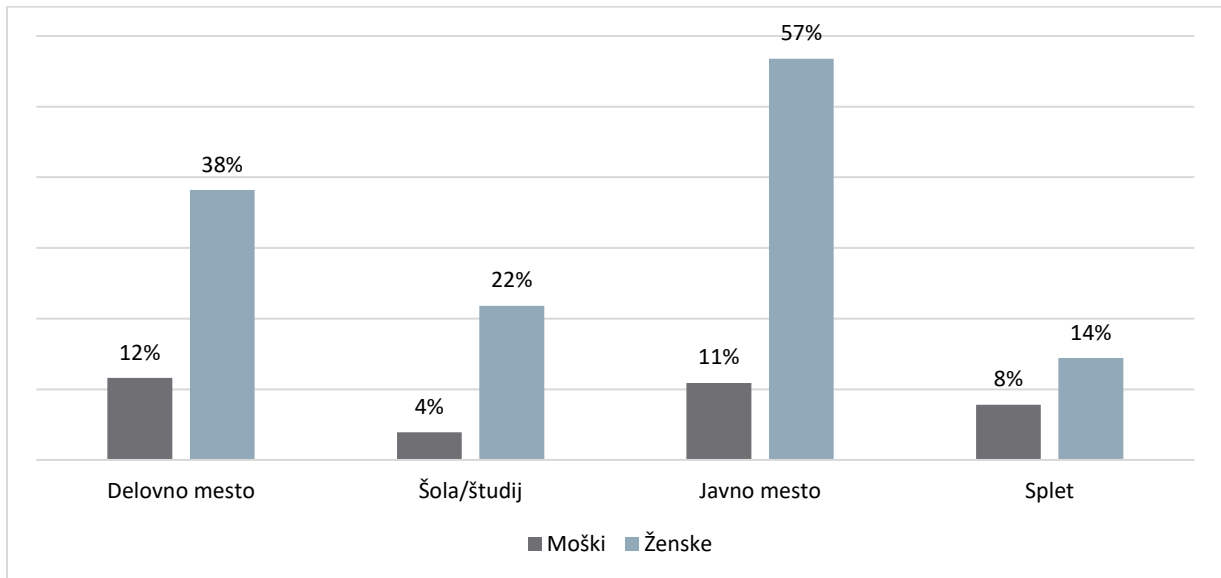

Slika 5: Kdo je po vašem mnenju pogosteje izpostavljen spolnemu nadlegovanju na delovnem mestu v Sloveniji?

5. Doživljanje spolnega nadlegovanja

V nadaljevanju nas je zanimalo, kako pogosto in kje so anketirane osebe doživele spolno nadlegovanje, ki smo ga opredelili kot: »Spolno nadlegovanje je kakršna koli oblika neželene verbalnega, neverbalnega ali fizičnega ravnanja ali vedenja spolne narave z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe, zlasti kadar gre za ustvarjanje zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja.« Ne glede na okolje (na delovnem mestu, pri šolanju ali študiju, na

javnem mestu, npr. ulica, avtobus, športna dvorana ..., ali na spletu) so anketiranke pogosteje navedle, da so že bile izpostavljene spolnemu nadlegovanju. Največ, slabe tri petine (57 %) jih je spolno nadlegovanje doživelo na javnem mestu (moških 11 %), s slabima dvema petinama sledi delovno mesto (38 % žensk, 12 % moških), s petino v šoli oziroma pri študiju (22 % žensk, 4 % moških) in nazadnje svetovni splet (14 % žensk in 8 % moških).

Slika 6: Ali in kje ste kdaj doživeli spolno nadlegovanje?

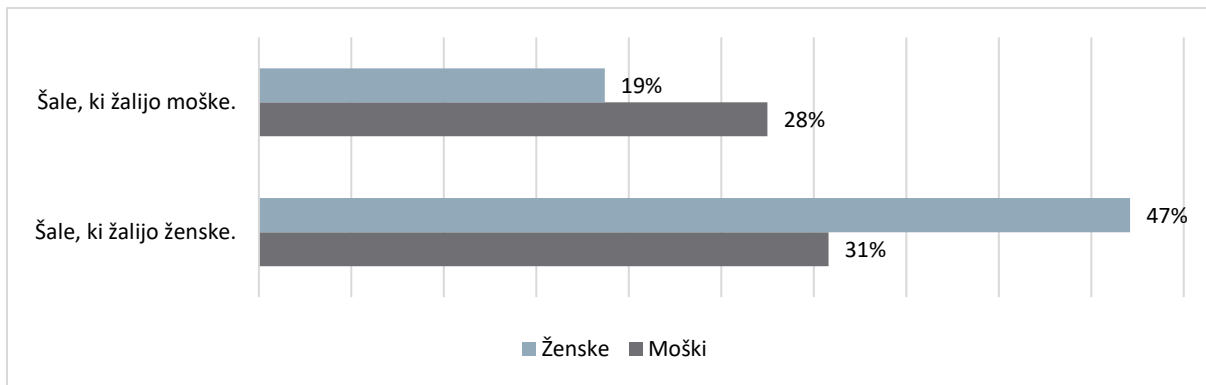
6. Spolno nadlegovanje na delovnem mestu

Da so spolno nadlegovanje doživeli na delovnem mestu, sta navedli dve petini (38 %) žensk in dobra desetina (12 %) moških. Preverili pa smo tudi, koliko anketiranih zaznava pojav spolnega nadlegovanja v svojem delovnem okolju; da se je to pri trenutnem delodajalcu dogajalo kateri od sodelavk, je označilo 14 % vseh anketiranih, sodelavcu 2 %.

Tistim, ki so označili, da so doživeli spolno nadlegovanje na delovnem mestu, smo zastavili dodatna vprašanja o ravnanjih in obnašanju, ki so mu bili izpostavljeni, o posledicah in doživljanju spolnega in nadlegovanja zaradi spola na delovnem mestu.

Našteti je bilo 15 vrst ravnanj in vedenj, ki pomenijo spolno ali nadlegovanje zaradi spola. 46 % moški in 24 % žensk, ki so označili, da so doživeli spolno nadlegovanje na delovnem mestu, je navedlo, da ni doživelo nič od naštetega. Na splošno lahko opazimo, da ženske naštete oblike doživljajo pogosteje in da doživljajo več oblik sočasno.

Poleg dejanj, ki so se anketiranim osebam zgodila osebno, nas je zanimalo, koliko v delovnem okolju zaznavajo seksističnih šal – da so v delovnem okolju doživeli šale, ki žalijo ženske, je zaznala slaba polovica anketirank (47 %) in tretjina anketirancev (31 %). Ti pa so pogosteje kakor anketiranke, zaznali šale, ki žalijo moške (28 % moški, 19 % ženske).

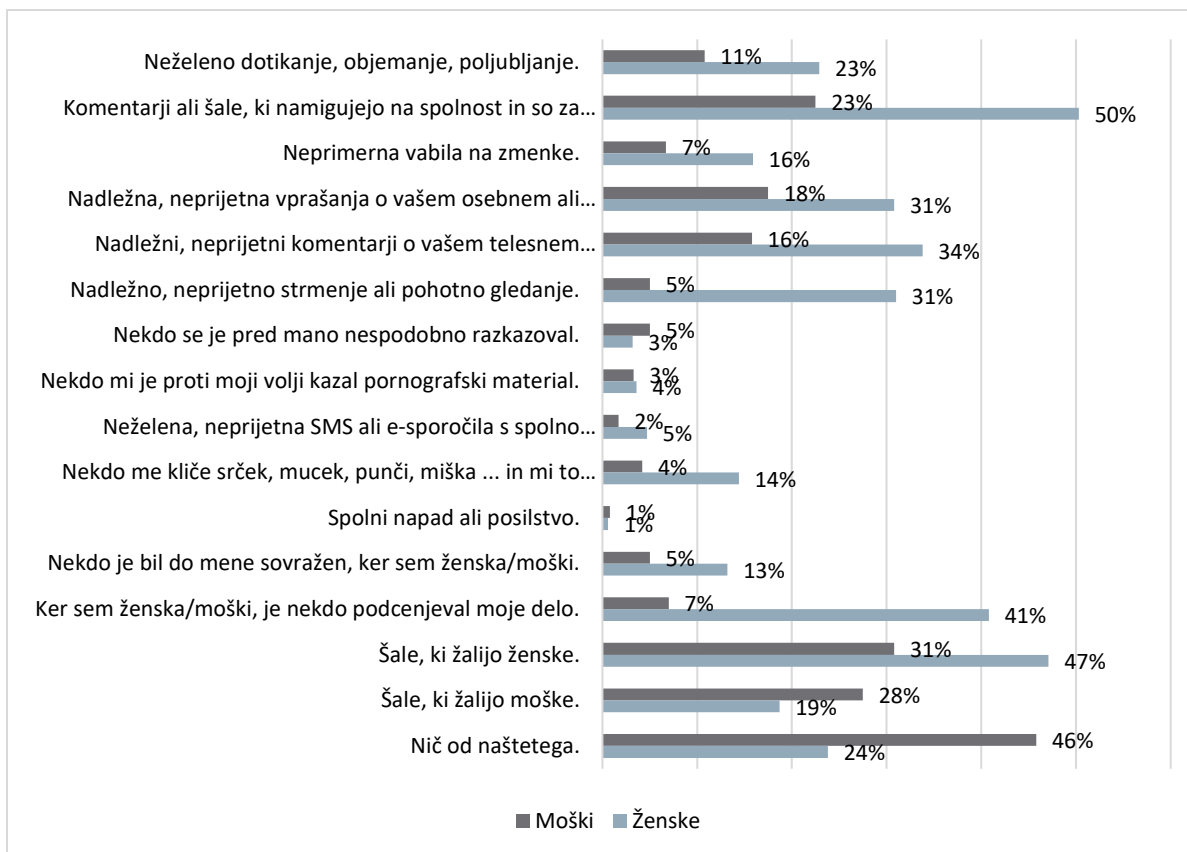
Slika 7: Ali ste v delovnem okolju doživeli kaj od naštetega?

Ženske so označile, da so doživele:

- komentarji ali šale, ki namigujejo na spolnost in so za vas neprijetni (vsaka druga)
- ker sem ženska, je nekdo podcenjeval moje delo (dve od petih)
- nadležni, neprijetni komentarji o vašem telesnem videzu (vsaka tretja)
- nadležna, neprijetna vprašanja o osebnem ali spolnem življenju (vsaka tretja)
- nadležno, neprijetno strmenje ali pohotno gledanje (vsaka tretja)
- neželjeno dotikanje, objemanje, poljubljanje (vsaka četrta)
- neprimerna vabila na zmenke (vsaka šesta)
- nekdo me kliče srček, mucek, punči, miška ... in mi to ni všeč (vsaka sedma)
- nekdo je bil do mene sovražen, ker sem ženska (vsaka osma)
- neželena, neprijetna sms ali e-sporočila s spolno vsebino (vsaka dvajseta)
- nekdo mi je proti moji volji kazal pornografski material (vsaka petindvajseta)
- nekdo se je pred mano nespodobno razkazoval (vsaka triintrideseta)
- spolni napad ali posilstvo (vsaka stota)

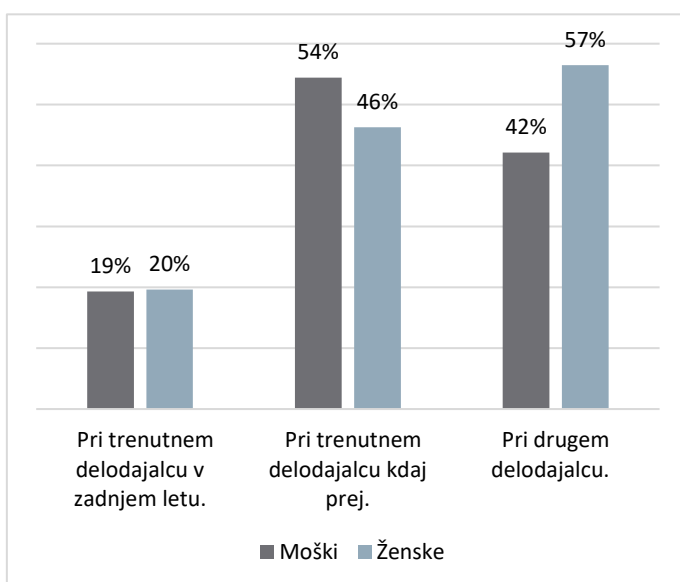
Moški so označili, da so doživeli:

- komentarji ali šale, ki namigujejo na spolnost in so za vas neprijetni (vsak četrti)
- nadležna, neprijetna vprašanja o vašem osebnem ali spolnem življenju (vsak peti)
- nadležni, neprijetni komentarji o vašem telesnem videzu (vsak šesti)
- neželjeno dotikanje, objemanje, poljubljanje (vsak deseti)
- ker sem moški, je nekdo podcenjeval moje delo (vsak štirinajsti)
- neprimerna vabila na zmenke (vsak štirinajsti)
- nadležno, neprijetno strmenje ali pohotno gledanje (vsak dvajseti)
- nekdo se je pred mano nespodobno razkazoval (vsak dvajseti)
- nekdo je bil do mene sovražen, ker sem moški (vsak dvajseti)
- nekdo me kliče srček, mucek, punči, miška ... in mi to ni všeč (vsak petindvajseti)
- nekdo mi je proti moji volji kazal pornografski material (vsak triintrideseti)
- neželena, neprijetna sms ali e-sporočila s spolno vsebino (vsak petdeseti)
- spolni napad ali posilstvo (vsak stoti)

Slika 8: Doživete oblike spolnega in nadlegovanja zaradi spola

Da so naštetna ravnanja oziroma vedenja doživeli pri trenutnem delodajalcu v zadnjem letu, sta navedli petina anketirank (20 %) in petina anketirancev (19 %), pri trenutnem delodajalcu kdaj prej je takšna

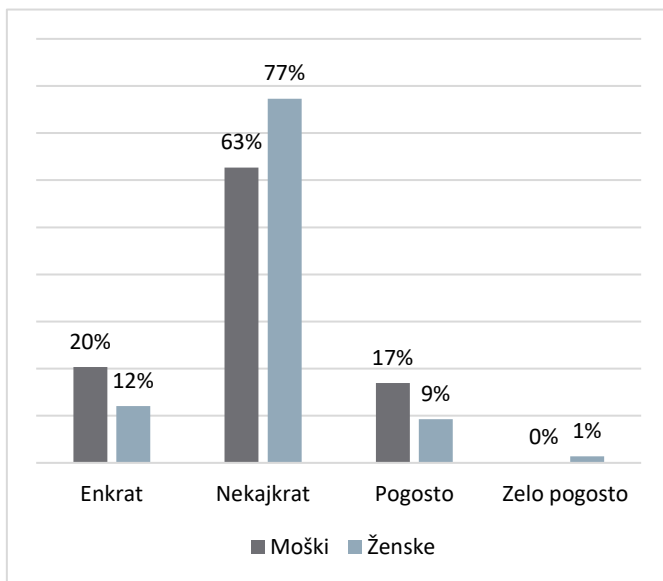

Slika 9: Kdaj in kje ste doživeli spolno ali nadlegovanje zaradi spola?

ravnanja doživljala približno polovica vsakih (54 % moških, 46 % žensk), pri drugem delodajalcu pa dve petini moških (42 %) in tri petine žensk (57 %).

Med moškimi, ki so doživeli spolno ali nadlegovanje zaradi spola, jih dve petini prihaja iz zasebnega sektorja (39 %), pri ženskah pa dobra polovica (52 %). Ostali so iz javnega sektorja (61 % moških, 48 % žensk).

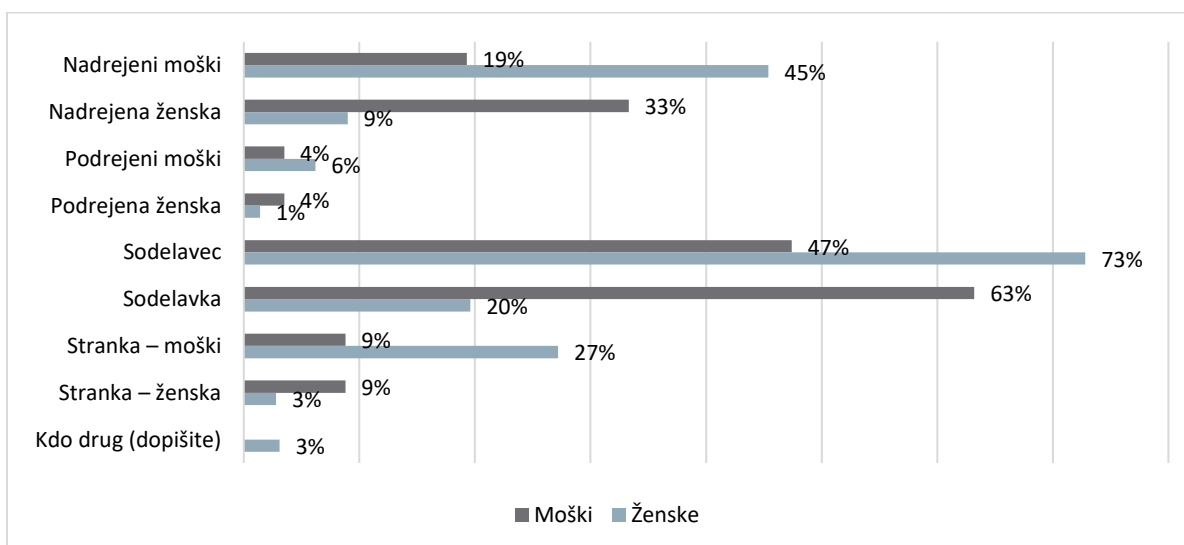

Med tistimi, ki so doživeli en dogodek, je pri moških takšnih petina (20 %), pri ženskah dobra desetina (12 %). Med tistimi, ki so spolno nadlegovanje ali nadlegovanje zaradi spola doživljali zelo pogosto, ni nobenega moškega in dober odstotek žensk. Ostali so dogodke doživljali nekajkrat (63 % moških in 77 % žensk) ali pogosto (17 % moških in 9 % žensk).

Slika 10: Kako pogosto ste doživljali spolno ali nadlegovanje zaradi spola?

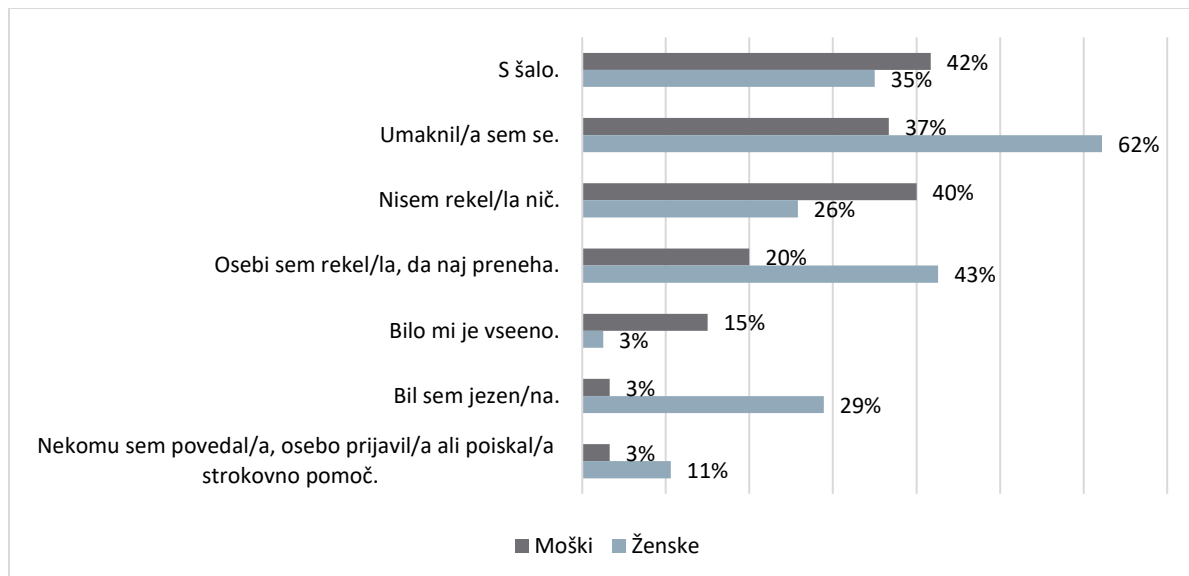
Glavni storilci spolnega in nadlegovanja zaradi spola tako žensk kot moških, so moški. 77 % vseh storilk in storilcev, ne glede na spol žrtve, so namreč moški. Če pogledamo vse storilce skupaj (N = 586 = 100 %), ne glede na razmerje do žrtve (nadrejeni, sodelavec, podrejeni moška stranka), potem predstavljajo 92 % tistih, ki so izvajali spolno nadlegovanje žensk, in 8 % tistih, ki so izvajali spolno nadlegovanje moških. Če pa pogledamo vse storilke skupaj (N = 197 = 100 %), potem jih je 35 % izvajalo spolno nadlegovanje moških in 65 % spolno nadlegovanje žensk.

Ženske so sicer najpogosteje (73 %) izpostavljene spolnemu nadlegovanju s strani sodelavcev in nadrejenih moških (45 %), sledijo stranke moškega spola (27 %), sodelavke (20 %), nadrejene ženske (9 %), podrejeni moški (6 %) in stranke ženskega spola (3 %) ter drugi (3 % - poslovni partner, zunanji sodelavec, varnostnik, zunanji izvajalec, spremstvo pacienta) in podrejene ženske (1 %). Pri moških je najpogostejša storilka sodelavka (63 %), sledijo sodelavec (47 %), nadrejena ženska (33 %), nadrejeni moški (19 %), stranka moškega (9 %) in ženskega (9 %) spola, podrejeni moški (4 %) in podrejena ženska (4 %).

Slika 11: Storilke in storilci spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola na delovnem mestu

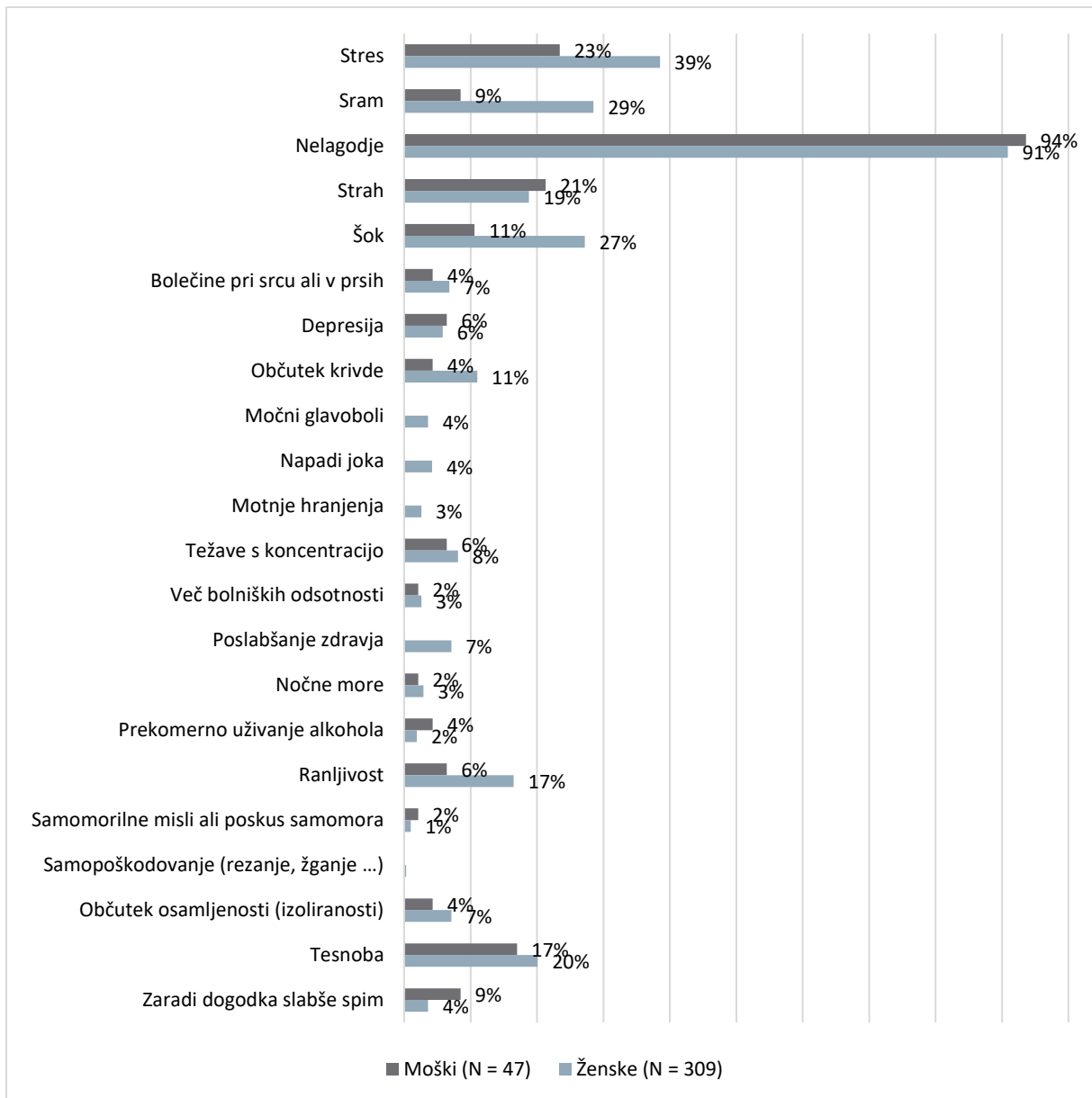
Najpogostejši odziv anketirank na spolno ali nadlegovanje zaradi spola na delovnem mestu je umik (62 %), anketirancev šala (42 %). Pri ženskah je drugi najpogostejši odziv, da osebi rečejo, naj preneha (42 %), pri moških, da ne rečejo nič (40 %). Anketiranke se najredkeje odzovejo tako, da jim je vseeno (3 %), anketiranci z jezo (3 %) ali da nekemu povedo, osebo prijavijo ali poiščejo strokovno pomoč (3 %).

Slika 12: Kako ste se odzvali na dogajanje?

Kot tudi ostale vrste in oblike nasilja, imata tudi spolno in nadlegovanje zaradi spola številne posledice⁵³. Tako anketiranke kot anketiranci, ki so navedli, da so doživeli tovrstno nasilje na delovnem mestu, so najpogosteje doživljali nelagodje (94 % moški, 91 % ženske), pri obojih je na drugem mestu stres (moški 23 %, ženske 39 %), na tretjem mestu je pri ženskah sram (29 % ženske, 9 % moški), pri moških pa strah (21 % moški, 21 % ženske). Pri moških sledijo še tesnoba (17 %), bolečine pri srcu ali v prsah (11 %) ter slabše spanje zaradi dogodka (9 %), pri ženskah pa bolečine pri srcu ali v prsah (27 %), tesnoba (20 %), samomorilne misli ali poskus samomora (17 %) in občutek krivde (11 %). Nihče od moških ni označil, da je doživel močne glavobole (ženske 4 %), napade joka (ženske 4 %), motnje hranjenja (ženske 3 %), poslabšanje zdravja (0 %), nobena anketiranka ali anketiranec pa ni izbral samopoškodovanja (rezanje, žganje ...). So se pa pri obojih, tako anketirankah in anketirancih pojavljale depresija (4 % moški, 7 % ženske), občutek krivde (6 % pri obojih), občutek krivde (4 % moški, 11 % ženske), težave s koncentracijo (6 % moški, 8 % ženske), več bolniških odsotnosti (2 % moški, 3 % ženske), nočne more (2 % moški, 3 % ženske), prekomerno uživanje alkohola (4 % moški, 2 % ženske), ranljivost (6 % moški, 17 % ženske), samomorilne misli ali poskus samomora (2 % moški, 1 % ženske), občutek osamljenosti, izoliranosti (4 % moški, 7 % ženske), slabše spanje (9 % moški, 4 % ženske).

⁵³ Delež pri moških je potrebno jemati z nekaj zadržanosti, saj je vzorec relativno majhen ($N_{\text{moški}} = 47$).

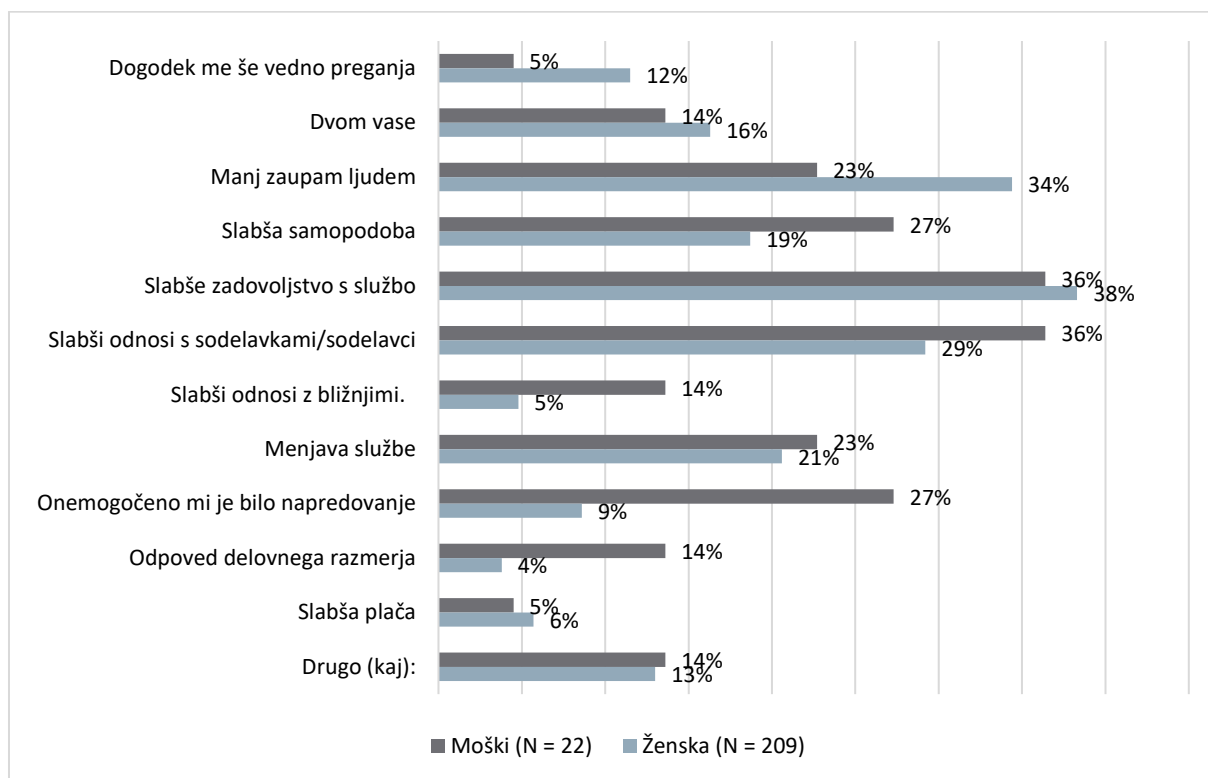
Slika 13: Kaj od naštetega ste doživeli?

Možne pa so tudi druge posledice, ki so povezane z odnosi z drugimi, kariero in zaupanjem vase ali v druge. Rezultati kažejo, da je pri ženskah in pri moških⁵⁴ najpogosteje izbrana možnost slabše zadovoljstvo s službo (36 % moški, 38 % ženske). Pri moških je enak delež anketiranih izbral še slabše odnose s sodelavkami/sodelavci (ženske 29 %), pri ženskah pa je na drugem mestu slabša samopodoba (34 % ženske, 23 % moški).

Pod drugo, so moški dopisali še 'če sem bil tarča, sem se včasih počutil nelagodno, včasih mi je pa ugajalo - sem vzel kot kompliment', 'menjava službe proti moji volji', ženske pa: 'jeza, razočaranje nad družbo, 'jeza, bes', šala me je zbodla (zato sem bila jezna), in jaz potem temu kontriram na dva načina: naredim obratno šalo (da pokažem absurdnost prve šale), ali pa se pretvarjam, da ne razumem šale in mi jo mora oseba razložiti (tako da sliši samo sebe razlagati res neumne zadeve). V tej konkretni situaciji smo potem imeli izredno lepo in napredno diskusijo o teh vsakdanjih oblikah seksizma', 'ne zaupam tej

⁵⁴ Delež pri moških je potrebno jemati z veliko mero zadržanosti, saj je vzorec majhen (N_{moški} = 22).

osebi', 'postala sem bolj previdna', 'spremenila sem način oblačenja', 'vedela sem, da je vezano na mandat in bo odšel prej kot jaz'.

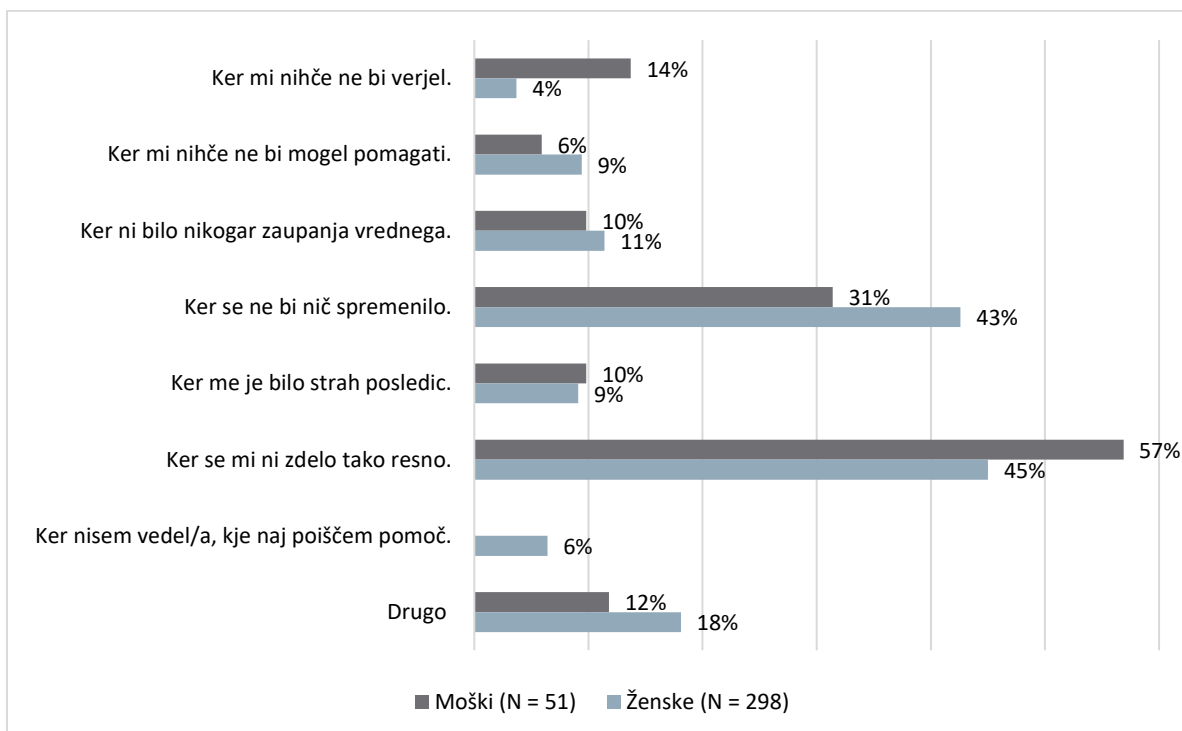

Slika 14: Katere druge posledice zaznavate?

Anketirane, ki so odgovorili, da so komu povedali, smo vprašali, komu. Pri anketirancih sta bila to samo dva, anketirank je bilo 37, zato uporabljamo absolutne številke, ne deležev. Nihče od anketirancev ni povedal prijateljici ali prijatelju, delodajalcu ali vodji, nevladni organizaciji, inšpektoratu za delo ali odvetniku oziroma odvetnici. Anketiranke pa nikoli niso povedale sindikatu in inšpektoratu za delo. Anketiranke so najpogosteje o dogodku oziroma dogodkih povedale sodelavki ali sodelavcu, delodajalcu ali vodji ter prijateljici ali prijatelju, partnerju/partnerici in komu iz družine ali sorodstva, obrnile pa so se tudi na odvetnice/odvetnike, nevladne organizacije, policijo in pod možnost drugo še na kadrovsko službo.

Komu ste povedali?	N moški =2	N ženske = 37
Prijateljici/prijatelju	0	22
Komu iz družine ali sorodstva	1	10
Partnerju/partnerici	1	15
Delodajalcu ali vodji	0	24
Sodelavki/sodelavcu	1	27
Nevladni organizaciji	0	2
Sindikatu	1	0
Inšpektoratu za delo	0	0
Policiji	1	1
Odvetnici/odvetniku	0	2
Drugo (dopišite):	0	1

Tiste, ki o dogodku niso povedali nikomur, smo vprašali, kakšen je bil razlog za to. Največ obojih, tako anketirank kot anketirancev⁵⁵ je izbralo možnost, da se jim ni zdelo tako resno (57 % moški, 45 % ženske), sledil je odgovor, ker se ne bi nič spremenilo (31 % moški, 43 % ženske), pri anketirancih je na tretjem mestu odgovor, da jim ne bi nihče verjel (14 % moški, 4 % ženske), pri anketirankah pa ker ni bilo nikogar zaupanja vrednega (11 % ženske, 10 % moški), noben moški ni izbral možnosti, da ni vedel, kje naj poišče pomoč (6 % ženske), približno desetino obojih je bilo strah posledic (10 % moški, 9 % ženske) ali pa ni bilo nikogar zaupanja vrednega (10 % moški, 11 % ženske), nekaj manj pa jih je izbralo možnost, da jim nihče ne bi mogel pomagati (6 % moški, 9 % ženske). Pod možnost drugo so anketiranci dopisali 'ker je bila nepomembna stvar, šala', 'nepomembne šale najbrž ne prijavljajš naprej', 'ni bilo škodljivo', 'šala je šala, tudi če je zanič', 'ni šlo za resno nadlegovanje, je bilo pa včasih na meji okusnega', anketiranke pa so dopisale 'zgodilo se je v prisotnosti drugih, torej so videli in vedeli', 'zadevo sem rešila sama', 'sodelavke vedo', 'sem rešila sama s temi osebami tako, da sem jim povedala, da ne dovolim takega obnašanja', 'šlo je za šale, ki so bile čez mejo dobrega okusa, zato sem jasno in glasno temu takoj naredila konec in povedala, da tega ne dovolim. Potem sem imela mir', 'poskrbela sem za distanco', 'ni bilo potrebno, ni bilo škodljivo', 'ko sem se postavila zase, je prenehal za vedno', 'ker te jemljejo resno tisti, ki jim ni vseeno za tebe (prijatelji, družina). V službah načeloma se vsak "briga za sebe" in si prepuščen sam sebi, kako se boš soočal z nastalo situacijo', 'ker sem znala sama postaviti meje', 'ker se zadeva ni ponovila', 'ker se mi ni zdelo tako zelo nadlegovanje', 'ker nisem imela moči proti nadrejenemu', 'ker nisem čutila potrebe', 'ker je to kvazi "normalno"', 'ker je oseba po opozorilu prenehala', 'ker je bilo običajno početje moškega kolektiva nad ženskim kolektivom in je bilo obrnjeno na šalo', 'ker je bilo delo začasno', 'delodajalec tovrstnega vedenja ne sankcionira kljub opozorilom mednarodnih institucij', 'ker gre za primitivno osebo, kaj češ pa narediti'.

Slika 15: Zakaj niste povedali nikomur?

⁵⁵ Delež pri moških je potrebno jemati z veliko mero zadržanosti, saj je vzorec majhen (N_{moški} = 51).

Ker imajo delodajalci pri zagotavljanju varovanja dostojanstva zaposlenih na delovnem mestu, nas je zanimalo, ali osebe z izkušnjo spolnega oziroma nadlegovanja zaradi spola o dogodkih povedo tudi delodajalcem in kakšni so odzivi. Delodajalcu o dogajanju ni povedal noben anketiranec. Med anketirankami je takšnih, ki so mu povedale, 24. Polovica jih je reklo, da je delodajalec pritožbo vzel resno; 7, da se ni odzval; 5, da jim je nudil vso oporo; in 3, da se je postavil na stran storilca/storilke. Tiste, ki so izbrale odgovor drugo, pa so dopisale: 'zdelo se mu je zabavno', 'da to, da te nekdo malo poboža ni nič takega oziroma ni mislil tako', 'naj vzamem to kot kompliment', 'ni mi verjel', 'nudila mi je neformalno podporo, ni pa ničesar ukrenila pri storilki'.

Kako se je odzval delodajalec?	Ženske (N = 24)
Pritožbo je vzel resno.	12
Ni se odzval.	7
Nudil mi je vso podporo.	5
Postavil se je na stran storilca/storilke.	3
Drugo (kaj):	5

7. Delovna okolja, socialna mreža

Zanimalo nas je, kakšna so delovna okolja zaposlenih anketiranih oseb. Večina se jih strinja, da so delovni pogoji dobri (77 % moški, 72 % ženske), a vendar jih desetina meni, da temu ni tako (10 % moški, 12 % ženske). Nezadovoljnih z odnosi v kolektivu je več (13 % moški, 15 % ženske), posledično je manj – slabi dve tretjini – zadovoljnih (64 % moški, 65 % ženske). Da je v kolektivu čutiti podcenjevanje žensk, meni več žensk kakor moških (5 % moški, 15 % ženske), da je čutiti podcenjevanje moških, več moških, kakor žensk (7 % moški, 2 % ženske). Posledično se znatno manj žensk kakor moških ne strinja, da se v njihovem delovnem okolju čuti podcenjevanje žensk (85 % moški, 65 % ženske), pri zaznavi podcenjevanja moških so razlike med tistimi, ki tega v svojem delovnem okolju ne zaznavajo, minimalne (79 % moški, 82 % ženske). Sovražnost do žensk v svojem delovnem okolju zaznava manj anketiranih, več žensk kakor moških (2 % moški, 4 % ženske), sovražnost do moških pa več moških kakor žensk (3 % moški, 1 % ženske). Deleža tistih, ki sovražnosti do moških ne zaznavajo, sta pri anketirankah in anketirancih enaka (84 %), pri nezaznavanju sovražnosti do žensk pa je nekaj razlike – moški je pogosteje ne zaznavajo (88 % moški, 79 % ženske).

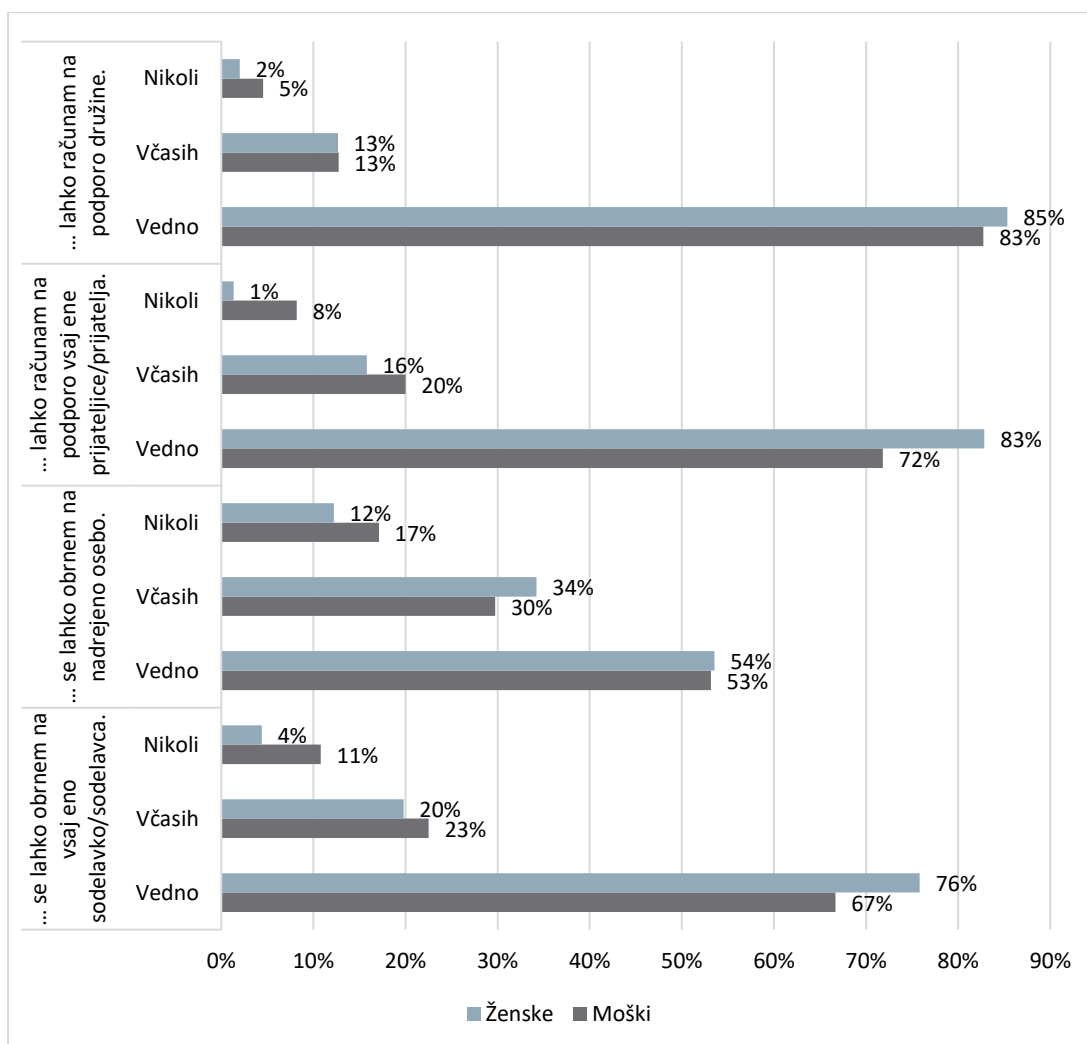
Stopnja (ne)strinjanja	(Sploh) se ne strinjam		(Povsem) se strinjam	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske
Delovni pogoji so dobri.	10%	12%	77%	72%
Odnosi v kolektivu so dobri.	13%	15%	64%	65%
Čutiti je podcenjevanje žensk.	85%	65%	5%	15%
Čutiti je podcenjevanje moških.	79%	82%	7%	2%
Čutiti je sovražnost do žensk.	88%	79%	2%	4%
Čutiti je sovražnost do moških.	84%	84%	3%	1%

Merjenje zadovoljstva s službo, zdravjem in življenjem pokaže, da je s službo nezadovoljnih največ zaposlenih anketirank in anketirancev (oboji po 11 %), sledi zdravje (moški 10 %, ženske 7 %) in življenje

na sploh (moški 7 %, ženske 3 %). S službo je zadovoljnih približno enako žensk in moških, slabe tri četrtine (70 % moški, 73 % ženske).

Stopnja (ne)strinjanja	(Sploh) se ne strinjam		(Povsem) se strinjam	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske
S službo sem zadovoljen/na.	11%	11%	70%	73%
Z zdravjem sem zadovoljen/na.	10%	7%	73%	80%
Z življenjem sem zadovoljen/na.	7%	3%	78%	86%

Zanimala nas je tudi socialna mreža – na splošno lahko ženske, če imajo težave na delovnem mestu, nekoliko pogosteje računajo na pomoč družine (83 % moški, 85 % ženske), vsaj ene prijateljice ali prijatelja (72 % moški, 83 % ženske), nadrejene osebe (53 % moški, 54 % ženske) in vsaj ene sodelavke ali sodelavca (67 % moški, 76 % ženske). Posledično je več moških, ki na tovrstno pomoč ne morejo računati nikoli: podpora družine (5 % moški, 2 % ženske), vsaj ene prijateljice ali prijatelja (8 % moški, 1 % ženske), nadrejene osebe (17 % moški, 12 % ženske), vsaj ene sodelavke ali sodelavca (11 % moški, 4 % ženske).

Slika 16: Socialna mreža

VIII. Zaključek

Spolno in nadlegovanje zaradi spola sta pojava, ki se jima tudi v slovenskih delovnih okoljih nismo uspeli izogniti. Čeprav pričujoča raziskava ne temelji na reprezentativnem vzorcu (nadzastopanost javnega sektorja, visoko izobraženih in žensk), pa opozarja na nekatera pomembna vprašanja, ki jih bo nujno nasloviti pri vzpostavljanju takšnih delovnih okolij, kjer je varovano dostojanstvo delavk in delavcev:

- Ali ljudje o nasilju na delovnem mestu sploh vedo dovolj? Raziskava kaže, da ne – da je šibko poznavanje dinamike, samih pojavnih oblik nasilja, vzrokov za njegov nastanek in njegovih posledic.
- Lahko govorimo o normalizaciji spolnega nadlegovanja? Do neke mere v tem trenutku da. Visok delež tistih, ki menijo, da spolno in nadlegovanje zaradi spola v naših delovnih okoljih ne obstajata, priča o neke vrste nevidnosti teh pojavov v smislu njihove običajnosti in manku kritičnega razmisleka, ali v delovnem okolju res smemo početi vse.
- Je izpostavljenost spolnemu nadlegovanju res izbira? Rezultati raziskave kažejo, da visok delež anketiranih (prevladujejo moški) meni, da žrtev lahko vpliva na ravnanje oziroma vedenje nekoga drugega. Takšno prepričanje je bolj izrazito, ko govorimo o moških, ki so izpostavljeni spolnemu ali nadlegovanju zaradi spola. Prisotnost spolnega stereotipa hegemonskega moškega, ki izraža moč in željo po seksualiziranosti, dela veliko škode moškim nasploh, še zlasti pa tistim, ki doživijo tovrstno nasilje. Veliko težje bodo namreč sploh poiskali pomoč in veliko težje bodo v delovnem okolju naleteli na sočutno sodelavko ali sodelavca.
- Zakaj kljub vsemu ozaveščanju odgovornost za nasilje še vedno pripisujemo žrtvam, kakšna sporočila dajemo (potencialnim) žrtvam, se res lahko čudimo, da žrtve o spolnem nadlegovanju ne spregovorijo? Čeprav je bilo na področju nasilja nad ženskami opravljenega veliko ozaveščevalnega dela z jasnim sporočilom, da odgovornost za nasilje nosi zgolj in izključno oseba, ki ga izvaja, še vedno naletimo na prepričanje, da bi morala biti odgovornost deljena. Tak način razmišljanja in delovanja pomeni, da žrtve ne bodo naletele na podporno okolje, da bodo to videle tudi potencialne žrtve in se bodo zato redkeje odločile poiskati pomoč. Poleg tega pa bodo tudi same bolj verjetno ponotranjile prepričanje, ki jim ga vsiljuje nepodporna okolica, da so same krive za nastalo situacijo.
- Zakaj imajo moški občutek, da jim nihče ne bo verjel? Če je družba nekako že sprejela, da nasilje doživljajo ženske, je pri moških dosti bolj zadržana. Moški, ki se opredelijo kot tisti, ki se jim dogaja nasilje, so velikokrat izpostavljeni posmehu, pod vprašaj se postavlja njihova 'možatost' itd. Takšen odnos družbe ima za posledico, da moški o nasilju spregovorijo redkeje in posledično redkeje poiščejo pomoč.
- Zakaj imajo ženske občutek, da jim nihče ne bo verjel? Verjetno je najbolj poenostavljen odgovor na to vprašanje: zaradi preteklih izkušenj, bodisi lastnih bodisi svojih kolegic. Veliko nasilja se zgodi brez prisotnosti prič. Žrtev ima tako lahko težave z ubeseditvijo izkušnje, še zlasti, če storilec v prisotnosti drugih deluje povsem drugače. Veliko nasilja se zgodi, ko so ženske same, ne pa tudi, ko je prisoten kak moški – tako moški zelo težko razumejo izkušnje žensk in težje dojamemo razsežnost pojava spolnega in nadlegovanja zaradi spola. Predvsem pa k občutku, da jim nihče ne bo verjel, pripomorejo številni stereotipi o žrtvah nasilja – od tega, da so provocirale, da so že morale storiti kaj takega, da so one tiste, ki povzročajo težave, do tega, da sta za nasilje vedno odgovorna dva.
- Ali moški res ne jočejo, koliko na (priznane) reakcije vpliva družbena (ne)sprejemljivost ranljivosti? Izražanje čustev je velikokrat spolno specifično in pogojeno z družbenimi predstavami o tem, katera so primerna čustva za ženske in katera za moške. Če med čustva, ki jih ni zeleno javno izkazovati ženskam, sodi jeza, potem med takšna pri moških sodi jok. Jok je družbeno dojet kot znamenje ranljivosti – arhetipu hegemonskega moškega pa se to ne sme

zgoditi. Tako lahko tudi doživljanje spolnega in nadlegovanja zaradi spola damo na seznam dejavnosti, na katere vplivajo spolni stereotipi.

- V kakšnih delovnih okoljih delamo, če menimo, da se po prijavi ne bi nič spremenilo? Znatno delež tistih, ki doživetega spolnega ali nadlegovanja zaradi spola niso prijavili, tega ni storil, ker meni, da se po prijavi ne bi nič spremenilo. Gre torej za nezaupanje v sodelavke, sodelavce in delodajalce. Ali to zaupanje temelji na izkušnjah ali zgolj predvidevanju, raziskava ni preučevala. A ne glede na vzrok, sporoča, da žrtve ocenjujejo, da tisti, ki bi morali ukrepati, tega ne bodo storili. Vse, ki morajo zagotavljati varovanje dostojanstva na delovnem mestu, torej čaka veliko dela za odpravo tega nezaupanja in za vzpostavitev prepričanja, da sistem zaščite žrtev deluje. To pa je – poleg preventive – tudi ključno, če želimo vzpostaviti delovna okolja, kjer je spoštovano naše dostojanstvo.

IX. Zakonodaja:

1. Direktiva 2006/54/ES o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano), dostopno prek <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0054&from=lv>
2. Evropski okvirni sporazum o nadlegovanju in nasilju na delovnem mestu, dostopno prek <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A52007DC0686>
3. Kazenski zakonik, Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17 in 23/20
4. Kodeks ravnanja za odpravo nezakonitega sovražnega govora na spletu, dostopno prek https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en#theeucodeofconduct
5. Konvencija o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela, 2019 (št. 190) ter priporočila o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela, 2019 (št. 206). Neuraden prevod dostopen prek <https://www.iusinfo.si/download/razno/KONVENCIJA-ILO-190-O-ODPRAVI-NASILJA-IN-NADLEGOVANJA-V-SVETU-DELA-2019.pdf>
6. Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, dostopno prek http://mddsz.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/CEDAWB_esedilo.pdf
7. Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, dostopno prek <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12010P/TXT&from=EN>
8. Pekinška deklaracija, dostopno prek http://mddsz.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/Pekinska_Deklaracija.pdf
9. Priporočilo CM/Rec(2019)1 Odbora ministrov Sveta Evrope, Preprečevanje seksizma in boj proti njemu, dostopno prek <https://rm.coe.int/sexism-recommendation-slovenian-version-with-cover/16809e1f75>
10. Resolucija Generalne skupščine A/RES/73/148: Krepitev prizadevanj za odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami in deklicami: spolno nadlegovanje, v angleščini dostopna prek <https://undocs.org/en/A/RES/73/148>
11. Zakon o delovnih razmerjih, Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS in 81/19
12. Zakon o enakih možnostih žensk in moških, Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A, 33/16 – ZVarD in 59/19
13. Zakon o javnih uslužbencih, Uradni list RS, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI-A, 69/08 – ZZavar-E in 40/12 – ZUJF
14. Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15)
15. Zakon o varnosti in zdravju pri delu, Uradni list RS, št. 43/11
16. Zakon o varstvu pred diskriminacijo, Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg

X. Bibliografija

- Baker, Carrie N. „Blue-Collar Feminism. The Link between Male Domination and Sexual Harassment.“ V *In the Company of Men. Male Dominance and Sexual Harassment*, avtor James E. Gruber in Phoebe Morgan. Boston: Northeastern University Press, 2005.
- Barker, Kim, in Olga Jurasz. „Online misogyny: A challenge for digital feminism?“ *Journal of International Affairs*, 2019: 72(2), 95-113.
- Beck, Victoria Simpson, Stephanie Boys, Christopher Rose, in Erick Beck. „Violence Against Women in Video Games: A Prequel or Sequel to Rape Myth Acceptance.“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2012: 27(15), 3016-3031.
- Beck, Victoria, in Chris Rose. „Is Sexual Objectification and Victimization of Femalec in Video Games Associated With Victim Blaming or Victim Empathy?“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2018: 1-26.
- Becker, Julia C., in Janet K. Swim. „Seeing the Unseen: Attention to Daily Encounters With Sexism as Way to Reduce Sexist Beliefs.“ *Psychology of Women Quarterly*, 2011: 35(2), 227-242.
- Braithwaite, Andrea. „'Seriously, get out: Feminists on the forums and the War(craft) on women.“ *new media & society*, 2014: 16(5), 703-718.
- Cote, Amanda C. „'I Can Defend Myself': Women's Strategies for Coping With Harassment While Gaming Online.“ *Games and Culture*, 2015: 12(2), 136-155.
- Diaz-Fernandez, Silvia, in Adrienne Evans. „'Fuck Off to the Tampon Bible': Misrecognition and Researcher Intimacy in an Online Mapping of 'Lad Culture'.“ *Qualitative Inquiry*, 2019: 25(3), 237-247.
- Diehl, Charlotte, Jonas Rees, and Gerd Bohner. „Predicting Sexual Harassment From Hostile Sexism and Short-Term Mating Orientation: Relative Strength of Predictors Depends on Situational Priming of Power Versus Sex.“ *Violence Against Women*, 2018: 24(2),123-143.
- Done, Robert S. „Just Men out of Control? Criminology and the Likelihood to Sexually Harass.“ V *In the Company of Men. Male Dominance and Sexual Harassment*, avtor James E. Gruber in Phoebe Morgan. Boston: Northeastern University Press, 2005.
- Drakett, Jessica, Bridgette Rickett, Katy Day, in Kate Milnes. „Old Jokes, New Media - Online Sexism and Constructions of Gender in Internet Memes.“ *Feminism & Psychology*, 2018: 28(1), 109–127.
- Easpaign, Brona Nic Giolla, in Rhi Humphrey. „'Pitching a virtual woo': Analysing discussion of sexism in online gaming.“ *Feminism & Psychology*, 2017: 27(4), 553-561.
- European Institute for Gender Equality. *Gender budgeting. Mainstreaming gender into the EU budget and macroeconomic policy framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018.
- European Union Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-eide survey*. Luksemburg: Publications Office of the European Union, 2014.

- Evropski inštitut za enakost spolov. „Glossary and Thesaurus.“ 2020.
<https://eige.europa.eu/thesaurus/overview?lang=sl>.
- . *Spletno nasilje nad ženskami in dekleti*. Vilna: Evropski inštitut za enakost spolov, 2017.
- Foote, William E., in Jane Goodman-Delahunty. *Evaluating Sexual Harassment. Psychological, Social and Legal Considerations in Forensic Examinations*. Washington : American Psychological Association, 2005.
- Fox, Jesse, Carlos Cruz, in Ji Young Lee. „Perpetating online sexism offline: Anonymity, interactivity, and the effects of sexist hashtags on social media.“ *Computers in Human Behavior*, 2015: 52(2015), 436-442.
- Fox, Jesse, in Wai Yen Tang. „Sexism in online video games: The role of conformity to masculine norms and social dominance orientation.“ *Computers in Human Behavior*, 2014: 33(2014), 314-320.
- Frenda, Simona, Bilal Ghanem, Manuel Montes-y-Gomez, in Paolo Rosso. „Online Hate Speech against Women: Automatic Identification on Misogyny and Sexism on Twitter.“ *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, 2019: 36(2019), 4743-4752.
- Glick, Peter, in S. T. Fiske. „An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality.“ *American Psychologist*, 2001: 56(2), 109–118.
- Goh, Jin X., Aria Rad, in Judith A. Hall. „Bias and accuracy in judging sexism in mixed-gender social interactions.“ *Group Processes & Intergroup Relations*, 2017: 20(6), 850-866.
- Hammond, Matthew D., Petar Milojev, Yansu Huang, in Chris G. Sibley. „Benevolent Sexism and Hostile Sexism Across the Ages.“ *Social Psychological and Personality Science*, 2018: 9(7), 863-874.
- Hearn, Jeff, in Wendy Parkin. „Recognition Processes in Sexual Harassment, Bullying, and Violence at Work: The Move to Organization Violations.“ V *In the Company of Men. Male Dominance and Sexual Harassment*, avtor James E. Gruber in Phoebe Morgan. Boston: Northeastern University Press, 2005.
- Herrero, Juan, Francisco J. Rodriguez, in Andrea Torres. „Acceptability of Partner Violence in 51 Societies: The Role of Sexism and Attitudes Toward Violence in Social Relationships.“ *Violence Against Women*, 2016: 23(3), 351-367.
- Holland, Kathryn J., in Lilia M. Cortina. „When Sexism and Feminism Collide: The Sexual Harassment of Feminist Working Women.“ *Psychology of Women Quarterly*, 2013: 37(2), 192-208.
- Houle, Jason N., Jeremy Staff, Jeylan T. Mortimer, Christopher Uggen, in Amy Blackstone. „The Impact of Sexual Harassment on Depressive Symptoms during the Early Occupational Career.“ *Society and Mental Health*, 2011: 1(2), 89-105.
- Human Rights Watch. „Ending Violence and Harassment at Work. The Case for Global Standards.“ https://www.hrw.org/sites/default/files/news_attachments/2018_hrw_ilo_brochure.pdf. 2018.
- Humphreys, Sal. „On Being a Feminist in Games Studies.“ *Games and Culture*, 2017: 15(7-8), 825-842.
- Jogan, Maca. *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2001.

—. *Sociologija in seksizem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2014.

Jr., Edward T. Vieira. „The Relationship Among Girls' Prosocial Video Gaming, Perspective-Taking, Sympathy, and Thoughts About Violence.“ *Communication Research*, 2014: 41(7), 892-912.

Kasumovic, Mihael M., in Jeffrey H. Kuznekoff. „Insights into Sexism: Male Stratus and Performance Moderates Female-Directed Hostile and Amicable Behaviour.“ *Plos One*, 2015: 10(9), e0138399.

Key, Collin W., in Robert D. Ridge. „Guys like us: The link between sexual harassment proclivity and blame.“ *Journal of Social and Personal Relationships*, 2011: 28(8), 1093-1103.

Kirkpatrick, Graeme. „How gaming became sexist: a study of UK gaming magazines 1981-1995.“ *Media, Culture & Society*, 2017: 39(4), 453-468.

Klonis, Suzanne C., Ashby E. Plant, in Patricia G. Devine. „Internal and External Motivation to Respond Without Sexism.“ *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2005: 31(9), 1237-1249.

Larsen, Sadie E., in Louise F. Fitzgerald. „PTSD Symptoms and Sexual Harassment: The Role of Attributions and Perceived Control.“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2011: 26(13), 2555-2567.

Latcheva, Rosslina. „Sexual Harassment in the European Union: A Pervasive but Still Hidden Form of Gender-Based Violence.“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2017: 32(12), 1821-1852.

Lonsway, Kimberly A., Lilia M. Cortina, in Vicky J. Magley. „Sexual Harassment Mythology: Definition, Conceptualization, and Measurement.“ *Sex Roles*, 2008: (58), 599-615.

Mantilla, Karla. „Gendertrolling: Misogyny Adapts to New Media.“ *Feminist Studies*, 2013: 39(2), 563-570.

Martinez-Pecino, Roberto, in Mercedes Duran. „I Love You but I Cyberbully You: The Role of Hostile Sexism.“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2019: 34(4), 812-825.

Martinez-Pecino, Roberto, in Mercedes Duran. „I Love You but I Cyberbully You: The Role of Hostile Sexism.“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2016: 1-14.

Mason-Bish, Hannah, in Marian Duggan. „Some men deeply hate women, and express that hatred freely': Examining victims' experiences and perceptions of gendered hate crime.“ *International Review of Victimology*, 2019: 26(1), 112-134.

Massanari, Adrienne. „#Gamergate and The Fappening: How Reddit's algorithm, governance, and culture support toxic technocultures.“ *new media & society*, 2017: 19(3), 329-346.

McLaughlin, Heather, Christopher Uggen, in Amy Blackstone. „Sexual Harassment, Workplace Authority, and the Paradox of Power.“ *American Sociological Review*, 2012: 77(4), 625-647.

McLaughlin, Heather, Christopher Uggen, in Amy Blackstone. „The Economic and Career Effects of Sexual Harassment on Working Women.“ *Gender & Society*, 2017: 31(3), 333-358.

Montanes, Pilar, Soledad de Lemus, Miguel Moya, Gerd Bohner, in Jesus L. Megias. „How Attractive are Sexist Intimates to Adolescents? The Influence of Sexist Beliefs and Relationship Experience.“ *Psychology of Women Quarterly*, 2013: 37(4), 494-506.

Musto, Michaela, Cheryl Cooky, in Michael A. Messner. „From fizzle to sizzle!" Televised Sports News and the Production of Gender-Bland Sexism.“ *Gender & Society*, 2017: 31(5), 573-596.

- Ochsner, Amanda. „Rwasons Why: Examing the Experience of Women in Games 140 Characters at a Time.“ *Games and Culture*, 2017: 1-20.
- Odbor ministrov Sveta Evrope. „Preprečevanje seksizma in boj proti njemu. Priporočilo CM/Rec(2019)1.“ 2019.
- Perez, Caroline Criado. *Invisible Women. Exposing Data Vias in a World Designed for Men*. London: Chatto & Windus, 2019.
- Perreault, Mildred F., Gregory Pearson Perreault, Joy Jenkins, in Ariel Morrison. „Depictions of Female Protagonists in Digital Games: A Narrative Analysis of 2013 DICE Award-Winning Digital Games.“ *Games and Culture*, 2016: 13(8), 843-860.
- Poland, Bailey. „The Many Faces of Cybersexism: Why Misogyny Flourishes Online.“ V *Haters*, avtor Bailey Poland, 1-34. University of Nebraska Press, Potomac Books, 2016.
- Rajagopalan, Sudha. „Misogyny, solidarity and postfeminism on social media: The work of being Diana Shurygina, survivor-celebrity.“ *European Journal of Cultural Studies*, 2019: 22(5-6), 739-762.
- Reichl, Arleigh J., Jordan I. Ali, in Kristina Uyeda. „Latent Sexism in Print Ads Increases Acceptance of Sexual Assault.“ *SAGE Open*, 2018: 1-11.
- Robnik, Sonja. *(Ne)razumljeni ne?! Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola na delovnem mestu*. Ljubljana: i2, 2009.
- . *Trpinčenje: spolna neenakost in vloga organizacije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2013.
- Romito, Patrizia, C. Cedolin, F. Bastiani, L. Beltramini, in M. J. Saurel-Cubizolles. „Sexual harassment and menstrual disorders among Italian university women: A cross-sectoanal observational study.“ *Scandinavian Journal of Public Health*, 2017: 45, 528-535.
- Romito, Patrizia, Carlotta Cedolin, Federica Bastiani, in Marie-Josophe Saurel-Cubizolles. „Disordered Eating Behaviours and Sexual Harassment in Italian Male and Female University Students.“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2016: 1-15.
- Rudman, Laurie A., in Janell C. Fetterolf. „How accurate are metaperceptions of sexism? Evidence for the ilussion of antagonism between hostile and benevolent sexism.“ *Group Processes & Intergroup Relations*, 2014: 17(3), 275-285.
- Russel, Brenda L., in Debra Oswald. „When Sexism Cuts Both Ways: Predictors of Tolerance of Sexual Harassment of Men.“ *Men and Masculinities*, 2015: 19(5), 524-544.
- Shanker, Murali, Marina N. Astakhova, in Cathy L.Z. DuBois. „Sexual Harassment: A Complex Adaptive System Viewpoint.“ *Gender, Tecnology and Development*, 2015: 19(3), 239-270.
- Sojo, Victor E., Robert E. Wood, in Anna E. Genat. „Harmful Workplace Experiences and Women's Occupational Well-Being: A Meta-Analysis.“ *Psychology of Women Quarterly*, 2016: 40(1), 10-40.
- Stoll, Laurie Cooper, Terry Glenn Lilley, in Ray Block Jr. „The Effects of Gender-Blind Sexism on Rape Myth Acceptance: Results From a Nationally Representative Study.“ *Journal of Interpersonal Violence*, 2018: 1-22.

- Sutton, Robert I. *Good Boss, Bad Boss. How to Be the best ... and Learn from the Worst*. London: Piatkus, 2011.
- Thompson, Laura. „I can be your Tinder nightmare“: Harassment and misogyny in the online sexual marketplace. *Feminism & Psychology*. 2018: 28(1), 69–89.
- Thorhauge, Anne Mette, in Andreas Gregersen. „Individual pastime or focused social interaction; Gendered gaming practices among Danish youth.“ *new media & society*, 2019: 1-21.
- Torres, Analia, Dalia Costa, Helena Sant Ana, Bernardo Coelho, in Isabel Sousa. *Sexual Harassment and Bullying in the Workplace in Portugal*. Lizbona: CIEG, ISCSP, Universidade de Lisboa, 2016.
- UN Women. „Ending violence and harassment against women in the world od work.“ UN Women, 2018.
- UN Women. *Finding convergence in policy frameworks. A background paper on policy links between gender, violence against women and girls, and female genital mutilation/cutting*. New York: UN Women, 2017.
- United Nations Development Programme. *2020 Human Development Perspectives. Tackling social norms. A game changer for gender inequalities*. . New York: United Nations Development Programme, 2020.
- Worth, Anna, Martha Augoustinos, in Brianne Hastie. „Playing the gender card“: Media representations of Julia Gillard's sexism and misogyny speech.“ *Feminism & Psychology*, 2016: 26(1), 52-72.